БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№76 (10444) | 1964 оной мартын 29, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

Майн һайндэрэй мүрысөөндэ бүгэдөөрөө хабаадалсая!

1-дэхи КВАРТАЛАИ ТҮСЭБҺӨӨ ГАДУУР УЛААН-ҮДЫН ҮИЛЭДБЭРИИН УПРАВЛЕНИ—3000 ЦЕНТНЕР, МУХАР-ШЭБЭРЭЙ УПРАВЛЕНИ—3000 ЦЕНТНЕР ҺҮ ГҮРЭНДӨӨ ХУДАЛДАХА ГЭЖЭ ШИИДЭЭ

Түрүүшүүлһээ жэшээ абагты!

...ҺАЛААГҮЙДЭ УРГАСА АБТАХА ААЛ?

...угэрхэ бүри хүдөө нютагай- ...алшад улам һайн һайхан ...талтай болоно байнхай. Хүн ...тынгээ ажал хүдэлмэридэ ...түсхэлтэйгээр хабаадажа, ...баяжуулна. Манай «Мир» ...һүүлэй жэлнүүдтэ гори- ...олтэдэ гаража, мал, таряан ...олзо доход ехээр абадаг ...

...бэшье артелиимнай арга ...үшөөл һанаһанда хүрэхөөр ...ажэ шадагданагүй гэхэ ...һүүлэй жэлнүүдые абаад ..., манай Бургалтайн голдо, ..., тарялангай ургаса ба- ...гана. Газараа жэл бүри уһал- ..., тэрэнээ мууса хэрэглэдэг ...й харатай.

...уб үбэ эсэгэнэрнай улаан ...шахуу хэдэн модоной га- ...һубаг татажа, сабшалан, та- ...а уһалдаг байгаа бшуу. ...колхозойнгоо байдал дээрэһээ ..., һубаг ханааб татаха тех- ...хэсэгүүд олонтой, урданайхи- ...бэшэ, үшөөл ехэ арга бо- ...й болоһон байнабди. Хамаг ...оролдолгоёо гаргаад, һай- ...уһалдаг һаамнай, нилээд ехэ ...уһалагдаха аргатай.

...лтайн голые уһа багатай гэ- ...хөөрэдэг. Энээниие би бу- ...байнаб. Энэ гол эхиндээ ...хэды олон булагуудтайб. ...сагта зарим газартань хүй- ...ай уһан хүрэдэггүй. мүль- ...уураа урдажа байдаг. За- ...ехэтэй булагай эхиндэ уһа- ...ажа, тошон ондоли өөрөө ...байдаг. Хэрбээ үбэлэй саг- ...хүн ажаллаад, булагуудай ...андань урадхаангүйгөөр то- ...абал, июнь һара дүүрэтэр ...алхаар мүльһэн сугларха

...мүнөө ямар ушар үзэгдэнэб? ...сагта мүльһэ тогтоохо гэжэ ...оролдоногүй. Үбэлдөө хүрэ- ...й хажуугаар ондолитоһон ...ан мүльһэн хабар эртэ хай- ...а урдаһаар Зэдэ гол уруу ...а ха юм. Энээниие бодом- ...р хэрэглэжэ шадаа һаа, ...мнай 1-дэхи, 2-дохи отделе- ...нга гаран гектар тарялан- ...эн зуугаад гектар сабша- ...газар уһалагдахаар. Харин ...а боломжоёо хүсэд һайнаар ...жэ шадангүй, үнгэрэгшэ жал- ...оройдоо зуушье хүрэхэгүй ...сабшалангай, хоёр зуугаад ...тарялангай газар уһалдаг ...ди. Мүнөөшье энээн тушаа ...һанаагаа зобоногүй.

...ан гээ һаа, гол горходой ...ша үрэтэйгөөр хэрэглэгдэхэ ... Энэ асуудал тушаа хэдэн ...лтэй. Түбхын түрүүн үбэлэй ...хээр тошо халяажа, мүльһэ ...байха ёһотойбди. Баруун, зүүн Бооной хабшалһаа өөдэ Бугэ- тын адаг хүрэтэр хэдэ хэдэн газар- та мүльһэ ехээр тогтоожо абаа һаа, зунай тэн болотор Бургалтайн гол уһаар элбэг байха бшуу. Тэрэ уһые хабар эртэ тарялан дээрэ удархуу- лан абаашажа, полинуудые уһалха- да болохо. Илангаяа 1-дэхи отделе- ниин тарялан ехээр уһалагдаха байна. Хабар эртэ газараа гандаан- гүйгөөр уһалжа байбал, жэл бүри баян ургаса абаха аргатай. Имагтал газараа уһалха гэдэггүй дээрэһээ, дээдэ-бургалтайнхид ороохо таряа- най бирагүй ургаса хуряана. Хабар, таряанай газарай уһалагдаһанай һүүлдэ, Бургалтайн голой уһые саб- шалан дээрэ гаргажа байхада таатай. Энэ зорилгоор голые үгсэжэ хэдэн газарта хаалта, боолто түхеэрхэ хэ- рэгтэй болгодоно. 1950 он гаратар Бургалтайн голой сабшалан бүхыдөө тооной сабшагдажа, үбһэ ногооной үндэр ургаса абтадаг аад, гансал уһалагдадаггүйһөө, һүүлэй үедэ бирагданагүй. Тэрээнһээ гадна, июнь һарада, зүлгэ ногооной гаража бай- хада, сабшалан дээрэ хэни мал адуулагдадаг. Энэнь сабшалангай гарасада ехэхэн һаад ушаруулна. Энээнтэй хамта зундаа горхоной уһан үерлөөгүй саг байдаггүй. Теэд үерэй уһанай хаанашье хэрэглэгдэ- дэггүйнь гайхалтай. Хэрбээ тэрэ уһан хаагдажа, Бооной талада та- раагдаа һаа, малай бэлшэхэдэ ямар һайн байха һэм.

Газар элдүүрилгэ тушаа хэлэе. Энэмнай анхарагдамаар асуудал. Юуб гэхэдэ, газараа муугаар элдүүрил- дэг дээрэһээ тарялангай ургасые һанаһанда хүрэхөөр дээшэлүүлжэ шаданагүйбди. Мүнөө үедэ газар та- ряалангай зүбөөр хубаарилагдажа байхада, газарые шанар һайнтай- гаар хахалха, агротехническэ зааба- ри наринаар сахиха гээшэ механи- затор бүхэнэй нангин уялга ха юм.

Үшөө ямар дутуунууд бииб? За- рим трактористнууд таряанай газа- рые гүйхэнөөр, далантайгаар хахал- жархидаг. Иимэ газарта тарилга хэ- хэдэ ямар ургаса абтахаб даа. Гек- тар бүриһөө ехэл һаа, 5—6 центнер оросһо таряан хуряагдадаг ха юм. Шанар муутайгаар хахалагдаһан полидо буртаг үбһэн ургалсана, та- ряанай гарасада муугаар нүлөөлнэ. Шанар муутайгаар хахалагдаһан по- лидо хяаг үбһэн үндэһэлжэ, газа- рые үрэжэл багатай болгоно.

Хэзээб даа, нютагаймнай аха за- ха хүнүүдэй нэгэн Ринчин Гырыло- вэй иигэжэ хэлэхые дуулаа һэм. Тэрэниинь һанаябди.

— Урдань манайхин Гэдээнэй арада хахад десятина хүрэхэгүйхэн газартай байһан юмди. Тэрэнээ жэл амаруулаад, хойто хабарынь таряа- гаа тариха болоходомнай, хяаг үб- һэн ехээр үндэһэлшэһэн байгаа бэ- лэй. Теэд «Таанар залхуурангүйгөөр газараа хоёрложо хахалагты, хэдэ дахин борнойлогты. Тиигээгүй һаа, ургаса абажа шадахагүйбди» гэжэ эсэгэмнай намда, миниин ахада хэлэ- һэн юм. Борнойн шүдэндэ абтаһан хяагай үндэһые суглуулаад, дууһан галдуулаа һэн,—гэжэ нүхэр Гыры- лов хөөрэнэ.

Урдань таряашан зон иигэжэ га- зараа оролдосотойгоор хахалжа, та- рилга хэхые оролдодог байгаа ха юм. Тэрэ үндэр наһатай үбгэжөөлтэй хөөрэлдэхэдэмни:

— Мүнөөнэй залуушуул тэды мянган гектарта тарилга хэбэбди гэлсээд, тэндэһээ баян ургаса аба- хын тула һая болотор ехэ оролдолго гаргадаггүй байгаа,—гээ һэн.

Тэрэнь тон зүб. Бидэ механиза- торнуудай хэдэг хүдэлмэридэ дутуу дунданууд үшөөл бии. Хүсэтэ тех- никэ гартаа барижа байгаад, газа- раа шанаргүйгөөр элдүүрилхэ гээшэ хэндэшье хэрэггүй ажал ха юм. Иигэжэ ниитынгээ ажалые бүтээсэ- тэйгөөр эмхидхэн, хүдөө ажахын продуктнуудые элбэгжүүлжэ шада- хагүйбди.

Мүнөө үедэ сабшалан, тарялан- гай ургаса дээшэлүүлхэ тон шухала зорилго колхоз, совхозуудай урда табигдана. Тиимэһээ энэ хэрэгтэ хү- дөөгэй механизатор бүхэн эдэбхи- тэйгээр хабаадалсаха ёһотой. Хэр- бээ оролдолго үүсхэл гаргаад, тарял- лангаа һайнаар элдүүрилжэ, уһал- жа шадаа һаа, бэшэшье арга болом- жонуудаа хэрэглээ һаа, ажахынгаа амбаарнуудые таряа талхаар халяа- хамнай, өөһэдөөшье нэрэтэй солотой ябахамнай дамжаггүй.

Г. Цыденов,
Зэдын управлениин «Мир» колхозой механизатор.

РЕДАКЦИҺАА: Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Мир» колхозой механизатор нүхэр Цыденов өөрынгөө хаража, сэдьхэжэ ябаһан юумэнүү- дые бэшэжэ, газетэдэ толилхые эльгээһэн байна. Табиһан асуудалнуудынь тон шухалада тоологдоно. Тиимэһээ тус колхозой хүтэлбэрилэгшэд, меха- низаторнууд баян ургаса абаха талаар нютагтаа бии байгаа арга болом- жонуудаа хүсэдөөр хэрэглэхэ гэжэ оролдохо ушартай.

Колхоз, совхозуудай механизаторнууд, оньһожоруулагдаһан звено- нуудай гэшүүд баян ургаса абахын тула юу хэжэ байһан, юу хэжэ боло- моор байһан тушаа манай газетэдэ бэшэжэ байхыетнай гуйнабди. Гэхэ зуура колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэд энэ талаар өөрынгөө һанамжа, дурадхалнуудые ажахынгаа хүтэлбэрилэгшэдтэ, мэргэжэлтэдтэ дуулгажа, тэрэниие үдэр саг гээнгүй ашаглаха талаар эдэбхи үүсхэлтэй- гөөр ажаллаха бээз гэжэ редакци найдана.

...дхэн тунга ногоон эбхэрхэ

Хориин управлениин Чисаанын совхозой 5-дахи отделениин- ...хид сабшалан һайжаруулха хүдэлмэри хэнэ. Урдынхиһаа 1200 центнерээр ехэ үбһэн абтахань.

...ийн ЦК-гай февралиин Пле- ...шиидхэбэри соо, мүн партий- ...ет, хүдөө ажахын органуу- ...тэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэ- ...өөн дээрэ Н. С. Хрущевэй ... үтэ доторшье адууһа малда ...жээл ехээр бэлэдхэдэг боло- ...далда онсо анхарал хандуу- ...

...ь хандашье ойлгосотой. Эр- ...нартай тэжээл ехээр бэлэд- ...дагүй һаа, колхоз, совхоз ... хайшан гээд хямда сэнтэй ..., ноохо, үндэгэ болон бусад ... элбэгээр абаха гээшэб. ...тиимэһээ Хориин үйлэдбэ- ...правлениин Чисаанын совхо- ...дахи отделениинхид байгша ондо сабшалан, тарялангай ургаса дээшэлүүлхын тула горитой хүдэл- мэри хэжэ байна.

—Нёдондо сабшалангаа биратай уһалжа шадаагүй дээрэһээ үбһэн бага абтаад, айхабтар ехэ гаргаша хэжэ ондоо тээгүүр тэжээл бэлэдхэ- хэ баатай болоо һэмди. Мүнөө энэ алдуугаа дабтахагүй, яажашье һаань, өөһэдынгөө сабшалан дээрэһээ хүсэд хүрэхэ үбһэ абажал һалаха һанаа- тайбди,—гэжэ отделениие эрхилэгшэ Д-Д. Дарижапов хэлэнэ.

Отделенидэнь бүхыдөө 2400 га сабшалан бии. Тэрэнэй 840 гекта- рынь уһалагдаха аргатай байна. Мүнөө Хүнды гэжэ газарта горхон дээрэ модо, шулуугаар хаалта ба- ригдажа захалаа. Тэндэһээ һубаг ханааб татаад, 100 гектар сабша- лан, 30 га кукурузын газар уһа- лагдаха. Тэрэшэлэн Чисаана голой уһа хаажа, хажуу тээшэнь урад- хуулаад, сабшалан дээрэ тарааха түсхай түхеэрэлгэ цементээр барин- хай. Уһалууриин газар хонишодой ажахын тоосоондо ороһон бригада- нуудта хубаажа үгтөөд, дүршэлтэй хүнүүдтэ даалтагдаа. Газар уһалаг- шадай звено бүхэндэ түсэб, дааба- ри үгөөд, хүниие урмашуулхаар түлөөһэнэй гурим тогтоогдоо. Тиин мүнөө луговодууд Баруун Хорой, Хүнды, Хажуу булаг, Будари, Шабар- та, Бамбын нуур гэхэ мэтэ газар- нуудта уһалуури хэжэ захалхань. Зарим сабшалан шэнээр хорёолжо абаха, хуушан посхоодынь һэль- бэн заһахын тула һаянай һаднаг, һургааг олоор бэлдэжэ, хэрэгтэй газартань зөөжэ байна. Мүн сабша- лан дээрэ наг шэбхэшье яһала гар- гагдана. А. Тапхаев, Д. Шойнжонов, Д. Мункуев, Ц. Норбоев, Д. Дам- баев гэгшэдэй даадаг ажахын тоо- соото бригаданuудта апрелиин 20 болотор сабшалан дээрэ 1500 тонно шэбхэ зөөгдэхөөр хараалагдана.

— Бүхы 850 га уһалууриин сабшалан һайса уһалжа, үтэгжүүл- жэ, гектар бүриһөөнь 10—15 цент- нерһээ доошо бэшэ үбһэ абахын түлөө тэмсэхэбди. Гүбэй гэжэ га- зарта 20 га сабшалан буусын һуу- ридал болотор шэбхэжүүлхэмнай. Эдэ бүгэдын ашаар 1200 центнер эрхим шанартай үбһэ нэмэжэ абаха аргатай болохобди,—гэжэ нүхэр Дарижапов хөөрэнэ.

Р. Цымпилов,
манай штатнабэшэ корр.

...СОСООР ГАЗАР УҺАЛНА

...дуул уһанай ханааб, һу- ...ар урдан гаража шададаг- ...эжэл һайнтай поли, сабша- ... гол горхоной уһые на- ...станцяар бүлэн татажа ...улдаг болоһон дүй дүршэл ...й совхоздо (Баргажанай ...ени) хэрэглэжэ эхилбэ.

... ажахын 1-дэхи отделе- ...трактористнар Самба Дор- ..., Цыбик Хормонов гэгшэд ...ектар сабшалан дээрэ 70 ... кубическа метр уһа бүлэн ... байна. Тиихэдэ тракто- ...р Бадара Будаев Цыцыкто ... хоёрой насосно станци ...жэ эхилбэ. Тэдэнэр Аяан ...ай 300 гектар сабшалан ... захалба. Эдэ станцинууд ... һүнигүй хүдэлгэгдэнэ. ...ёрдохи отделенидэ Нима ...ов мүн лэ насосно станцяар ... уһалха хүдэлмэридэ бэ- ... болоод, мэнэ гэһээр эхилүү- ...байна.

М. Яковлев,
«Баргажанай үнэн» газетын ...ниин хүдэлмэрилэгшэ.

ХЭМЭЛ ҺҮ ЯАЖА ХЭРЭГЛЭХЭ ТУХАЙ

Республикымнай колхоз, сов- хозуудта тугалда, малда хэмэл һү ехээр эдюулдэг болонхой. Энэ ушарта үдхэн һүн ехээр ал- магдажа, гүрэндэ горитойгоор ту- шаагдана бшуу. Хэмэл һү уудаг тугалай шэгнүүр 150—200 граммаар сүүдхэдөө үлүүсэ нэмэ- дэг байха юм.

Һайн һүнэй орондо хэрэглэг- дэхэ түсхай хуурай холимол тэ- жээл Улаан-Үдын мяханай ком- бинат бэлдэдэг болоо гээд мэдээ- сэгдээ һэн. Тиигэжэ түрүүшын 100 тонно бэлдэгдэнхэй. Апрель һарада иимэ холимол тэжээл 600 тонно хүрэтэр бэлдэгдэхээр ха- раалагдана. Энэ холимол хуурай тэжээлые хэрэглэн, 5.400 тонно хэмэл һү бэлдэжэ болохо байна.

Энэ хуурай холимол тэжээлэй 39 процентнь горохой гурил, тэ- жээлэй дрожжи — 7 проценг, обёосой гү, али шэниисын гурил — 31, сооёор бэлдэгдэһэн шрэт — 16, бутаргагдаһан мел—3,8, иодтой дабһан — 3,0 процент болон бусад микроэлементнүүд (биовит — 0,4, кобальт, хотын шүүһэн болон бусад — 0,2) бо- лодог байна бшуу.

1 литр хэмэл һү бэлдэхын тү- лөө 130 грамм иимэ холимол тэжээл 0,2 литр (сайн стаканай хэмжээтэй) машиндагдаһан һүндэ зуураха хэрэгтэй. Үшөө дээрэнь 0,67 литр бүлеэн уһа, 2,5 грамм загаһанай тоһо нэмэхэ. Энэ тэ- жээлээ һайса ниилүүлэн худхаад, һааһаар һүндэл (30—36 градус) бүлеэхэнээр тугалда эдюулдэг. Тиихэ зуураа тугалда үгтэхэ бу- сад тэжээлтэй хамта, үгы һаа амяарыншье эдюулжэ болохо байна.

Иимэ тэжээл эдюулхэ заабари тухай хэлэе. Тугалай түрэһөөр 10 хонотор 6,0 литр һайн һү сүүдхэдөө үгэхэ, 11—12-дохи үдэртэнь 5,0 литр һайн һү, 1,0 литр хэмэл һүн, 13-һаа 15 хү- рэтэрхи үдэртэнь сүүдхэдөө 3,5 литр һайн һү, 2,5 литр хэмэл һү, 16-һаа 20 хүрэтэр—2,0 литр һайн һү, 4,0 литр хэмэл һү, 21—25 хүрэтэр—1,0 литр һайн һү, 5,0 литр хэмэл һү, 26-һаа 30 хүрэтэрхи үдэртэнь сүүдхэдөө 1,0 литр һайн һү, 5,0 литр хэ- мэл һү үгэхэдэ болохо. Бүхыдөө түрүүшын һарада тугалда 100 литр һайн һүн, 79,5 литр хэмэл һүн үгтэдэг байна бшуу. Саашал- даа 2-дохи. һарадань һайн һү тугалда уулгахаяа болюулдаг, орондонь хэмэл һү уулгадаг гээ- шэбди.

Энэ холимол хуурай тэжээлээр бэлдэгдэһэн хэмэл һү тугалай га- раһаар 11-дэхи үдэрһөөнь хойшо 200—300 граммаар үдэртөө 4 дахин һайн һүнтэйнь холижо эдюулхэдэ таарамжатай. Шадал тэнхээ һулатай тугалда гараһаар 15—18 хоноһонһоонь хойшо хэмэл һү бага багаханаар эдюул- жэ һургадаг. Тугалай гараһаар 20 хоноод байхада хэмэл һү эндэ дурдагдаһан заабариһаа бүри ехээршье эдюулхэдэ хамаагүй.

Хуурай холимол тэжээлээр бэл- дэгдэһэн хэмэл һүн имагтал һайн һүнэй орондо хэрэглэгдэнэ гээшэ. Гэхэ зуура тугалда үгтэдэг бусад тэжээл, гурил, һагшадаһан, элдэб газарай эдеэн, хартаабха, үбһэн, ногоон тэжээл хэрэглэгдэхэл мү- рөөрөө хэрэглэгдэхэ байна.

Тугалай гараһаар 8—10 хоно- гой туршада ууратыень һайса эдюулхэдэ түргэн бэежэдэг, хал- тад гэһэн үбшэ хабшанда дайраг- дадаггүй. Энээниие хараада абаха шухала.

Нарай мал гараһаар түрүүшын 21 хоногой туршада илангаяа түргөөр мяхажадаг, томо болодог гээшэ. Тиимэһээ тугалай гара- һаар 15—18 хоногһоо эртэ үдхэн һүень ехээр бага болголтогүй.

Ф. Зубенко,
зоотехник.

Шэнэ түрүү арга нэбтэрүүлэе

Үшөө 100 центнер һү тушаахань

Зэдын үйлэдбэриин управле- ниин Доржи Банзаровай нэрэм- жэтэ колхоз һү гүрэндэ худал- даха 1-дэхи кварталайнгаа тү- сэбые мартын 25-да дүүргэбэ. Энэ үе соо 1209 центнер һүн ту- шаагдаа. Кварталайнь түсэб 1200 центнер юм. Тус ажахын малшад мартын дүүрэтэр гүрэндөө үшөө 100 центнер һү түсэбһөө гадуур худалдаха уялга абанхай. һү ехээр абаха, гүрэндэ ху- далдаха гэһэн тэмсэлдэ нүхэр Д. Д. Балдановай даадаг гүүртын малшад түрүү зэргэдэ ябана. Эрхим һаалишад Е. Дашиева, Д-Ж. Балданова, Д-Ц. Цыбикова, Ц. Галсанова, Ц-Х. Цыдыпова болон бусадай оруулһан хубита ехэ.

Д. Бадмажапов.

Коммунис ажалай сэмбын фаб- рикын хүдэлмэришэд болон алба хаагшад Майн Нэгэнэй хүндэлэл- дэ вахтада жагсаад, 1-дэхи квар- талайнгаа даабари уридшалан дүүргэбэ. Фабрикын аппаратно- ээрэлгын цехэй ээрэгшэ Александ- ра Федосеевна Трифонова халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүр- гээд, һайн шанартай нооһо ээрэнэ. Зураг дээрэ: А. Ф. Трифонова ажалдаа.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

ХЭМЖЭЭН АБТАА

„Үльдэргын колхоздо һү һаали юундэ нэмэнэгүйб?"

Иимэ гаршагтай шүүмжэлхы бэшэг манай газетын 1964 оной мартын 19-нэй номерто толилог- доо һэн. Тэндэ «Коммунизм» кол- хозой (Яруунa) һаалиин олонхи гүүртэнүүдтэ һолоомо хэршэгдэжэ буйлуулагданагүй, нэгэшье гүүртэ- дэ искусственна һүн хэгдэнэгүй, мочевинэ гэхэ мэтэ химическэ зүйлнүүд тоогдоногүй гэжэ бэ- шэгдэһэн юм.

Газетэдэ толилогдоһон шүүмжэ- лэл булта зүб байгаа. 1-дэхи ком- плексно бригадын бригадир нүхэр Дашинимаев һү һаали дээшэлүүл- хэ хэрэгтэ харюусалгагүйгөөр хан- даһанайнгаа түлөө зэмэлэгдэбэ. Түбэй фермэдэ тэжээл буйлуу- лагдадаг болоо. Хэмэл һү бэлдэхэ тушаа хэмжээн абтана гэжэ колхо- зой парткомой секретарь О. Гом- боева, колхозой түрүүлэгшэ Д. Бальжанов гэгшэд мэдээсэбэ.

Ажалай вахтада жагсаба

Ажалайнгаа бүтээсэ дээшэлүүлхэ, техникээ ашагтай һайнаар хэрэг- лэхые оролдон, Ханда- гатайн леспромхозой модошод Майн Нэгэнэй ажалай вахтада жагса- ба. Уласхоорондын һайндэрые шэнэ амжал- таар угтаха гэжэ зориг- жоһон модошод ажа- лайнгаа эршэ шангад- хаха, туйлаһан амжал- таяа арьбадхаха байһа- наа мэдүүлбэ.

Леспромхозой коллек- тив жэлэй эхинһээ хой- шо бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. һара бүхэндэ түсэбөө үлүүлэн дүүр- гэжэ байһан хүдэлмэри- шэд модо шэрэхэ түрүү- шын кварталайнгаа тү- сэбые болзорһоонь та- бан хоногоор уридшалан дүүргээ. Бүхы дээрэ тэдэнэр 150 мянган ку- бометр модо бэлэдхэһэн, шэрэһэн байна.

Хандагатайнхид «За- байкаллес» комбинат соогоо эгээл түрүүлэн кварталай түсэб дүүр- гээ. Майн һайндэрые бодото ажал хэрэгээрээ угтаха гэһэн хүсэлэнтэй эдэ модошод шэнэ со- циалис уялга абаба. Мо- до шэрэхэ дүрбэн һа- рын түсэб апрелиин 26- да дүүргээд, һарын дүүрэтэр 10 мянган кубометр модо даабари- һаа гадуур бэлэдхэхэ, мүн 3000 шпала түсэб- һөө гадуур хюрөөдэхэ, 3000 кубометр модо арадай ажахыда эльгээ- хэ, модо тарихын тула 400 килограмм нарһа- най үрэһэ бэлэдхэхэ.

Долоон жэлэй зургаа- дахи жэлэй түсэбые, абаһан социалис уялга- нуудаа нэрэтэй түрэ- тэйгөөр дүүргэхын тула тэдэнэр түрүү дүй дүр- шэл нэбтэрүүлхэ, ажа- лаа шэнэ аргаар эмхид- хэхые оролдоно. Мэдээ- жэ бригадир, республи- кын Верховно Соведэй депутат А. И. Кудряшо- вой хүтэлбэридэг тү- рүү дүй дүршэлэй һур- гуули һайнаар ажалла- на.

Н. Тюрнев.

Газар дулаан болоно, хабар най эхилбэ. Манай республика до- ...аа хаанагүй хабарай тарилгые һайн бэлэдхэлтэйгөөр угтахын ... бүхы механизаторнууд аһан шадалаараа оролдоно. Ярууны ... 70 трактор, сеялкэ, анзаһа, борнойнуудаа заһажа дүүргээд, хабарай тарилгада түгэс бэлэн болонхой. Зураг дээрэ: тус совхозой түрүү механизаторнууд Владимир Андреевский, Мунко Базаров, Иннокентий Днепровский гэгшэд тракторнуудаа шалгажа ябана.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Н. С. Хрущев болон Нородом Сианук хоорондоо телеграмма андалдан абалсаа

Камбоджын гүрэниие толгой- логшо хан изагуурта Нородом Сианук СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хру- щевто телеграмма эльгээжэ, тэ- рээн соогоо Америкын болон Ур- да-Вьетнамай ябаган сэрэгүүд, агаарай сэрэгэй хүсэнүүд мар- тын 19-дэ Камбоджын газар- та дахяад доботолбо гэжэ мэдээсэ- нэ. Тиихэдэ Америкын болон Урда- Вьетнамай сэрэгүүдэй ээрхэг түримхэй гэмтэ аашануудые гар- гажа байһан дээрэһээ, үдэрһөө үдэртэ улам хурсадажа байгаа Камбоджын асуудал шиидхэхын тулада, уласхоорондын зүблөө- ниие удааруулангүй зарлахаар зүбшөөлөө үгэхые уряалжа, Ве- ликобританида болон США-да хан- дахыень Советскэ правительст- вые гуйһан байгаа.

Аюулгүйн Соведтэ энэ асуудал тушаа Камбоджын хандахаяа бай- һанай дашарамда, Камбоджын ха- раа бодолые Советскэ Союзай правительство дэмжэхэ бээз гэжэ найдаһанаа мэдүүлнэ.

Н. С. Хрущев хан изагуурта Нородом Сианукта харюу теле- грамма эльгээхэдээ, эб найрам- далда дуратай Камбоджодо эсэр- гүү ээрхэг түримхэйшүүлэй муу- хай ааша гаргажа байһан дээрэһээ танай дураа гуталгые Советскэ Союз бүримүһэн зүб гэжэ тооло- но гээд заана. Советскэ Союзай правительство болон арад зон национальна талаараа бээе даанхай байдалые болон оронойн- гоо газар уһанай бүрин бүтэн байлгые бэхижүүлхын тулада зорюулагдаһан Камбоджын пра- вительствын, мүн тэндэхи арад зоной хүсэлэлдэ хэзээ бүхэндэ үнэн зүрхэнһөө талархалтайгаар хандадаг юм. Камбоджо тушаа уласхоорондын зүблөөниие зар- лаха тухай асуудал хойшолуула- шагүй байна гэжэ Советскэ пра- вительство Великобританиин пра- вительствада дахин мэдүүлбэ. Тиин энэ зүблөөниие зарлаха ту- хай асуудал тушаа бүтэхэ тээ- шэнь харюу үгэхөөр түргэлыт гэ- һэн уряалтайгаар Советскэ пра- вительство США-гай правитель- ствада хандаба.

Советскэ правительствые тол- гойлогшо хадаа Аюулгүйн Совед- тэ хандаха шухала гэжэ Камбод- жын правительствын тоолохо болоо һаань, тэрэнэй үнэнтэ зүб хараа бодолые Советскэ Союз дэм- жэхэ байна гэжэ мэдээсэбэ.

ҺҮҮЛЭЙ ҺОНИН

А. А. Громыко Москва бусажа ерээ

МОСКВА, мартын 27. (ТАСС). СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко мүнөөдэр Москва бусажа ерээ. Тэрэ хадаа Швецийн болон Финляндиин пра- вительствануудай уряалаар, тэдэ оронуудта гүрэн-түрын хэрэгээр айлшалан ошожо, арбаад хоног соо ябаад ерээ.

ТАСС-ай мэдээсэл

„Космос—27"

Газарые тойрон дабшадаг «Космос-27» гэжэ ээлжээтэ хэмэл одон 1964 оной мартын 27-до Советскэ Союзда табигдаа.

1962 оной мартын 16-да ТАСС-ай соносхоһон программын ёһоор зам- буулинай дайдые шэнжэлэн мэдэлгые үргэлжэлүүлхын тулада хэрэгтэй болохо научна аппаратура хэмэл одон дээрэ тодхогдонхой.

Хэмэл одон иимэ замда гаргагдаа:

- **түрүүшээр 88,7 минутын турша соо газарые тойрон дабшана;**
- **газарай нюруунһаа эгээн холынь (апогей) 237 километртэ;**
- **газарай нюруунһаа эгээн дүтынь (перигэй) 192 километртэ;**
- **экваторһаа 64 градус 48 минута һээлжүүгээр ниидэнэ.**

Научна аппаратураһаа гадна, 19,735 мегагерцын частота дээрэ хү- дэлдэг радиопередатчик; замыень наринаар хэмжэхэ радиотүхеэрэлгэ; приборнууд болон научна аппаратурын хүдэлмэри тухай мэдээнүүдые га- зарта дамжуулха радиотелеметрическэ оньһо түхеэрэлгэ хэмэл одон дээ- рэ тодхогдонхой.

Хэмэл одон дээрэ тодхогдоһон аппаратура гэмгүй һайнаар хүдэлнэ. Абтаһан мэдээсэлнүүдые тоололго-согсололгын центр шэнжэлжэ байнхай.

КПСС-эй ЦК-гай февралиин
Пленумэй шиидхэбэри бэелүүлэн

ГЭЭГДЭНГИ АЖАХЫНУУДЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ТУХАЙ

ГЭЭГДЭНГИ колхоз, совхозуудые түргэнөөр хүгжөөхэ, түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргаха гэжэ хүдөө ажахые ашаг үрэ ехэтэйгээр эрхилдэг болохо гол шухала хэмжээнүүдэй нэгэн гэжэ парти, правительствамнай тоолоно.

Үнэхөөр, нэгэл адли газар, уһа эдлэжэ байгаад, зарим ажахынуудай экономикынгоо талаар ехэ һула, нүгөөдүүлһээ холо гээгдэжэ, гэдэргэ таталдажа ябахань яашье тэсэшэгүй.

Республика доторнай экономикоороо һула, жэлһээ жэлдэ ходо гээгдэжэ ябадаг ажахынууд олон. Эдэ колхоз, совхозуудта тарялан, сабшалангайнь ургаса тон бага, адууһа малһаань ашаг шэмэшье өөдэтэй абтадаггүй, тиимэһээ тэдэнэр эдеэ хоолой зүйл гүрэндэ худалдаха, тушааха түсэбөө жэлһээ жэлдэ дүүргэдэггүй. Мүн энээнһээ уламжалан, үри шэридэ ехэ орожо, мүнгэ зөөреэр ходо дуталдадаг гээшэ. Ондоогоор хэлэбэл, һүүлэй жэлнүүдтэ тэдэ ажахынууд урагшаа түргэн дабшахын орондо нэгэл газартаа дугшана.

Хэмжээн хараалагдаад, юун хэгдэнэб?

Гээгдэнги колхозуудай правлени, совхозуудай дирекци, мүн үйлэдбэриин управленинүүд, хүдөөгэй парткомууд бүхы хүн зонтоёо хамта ажахыгаа урагшань татаха, гээгдэлһээнь гаргаха хэмжээнүүдые хараалаад байна. Тиигэжэ эдэ ажахынуудые ойрын хоёр жэл соо (1964—65 онуудта) эрид хүгжөөжэ, экономическа шанга шадалтай болгохо зорилго табигдана.

Энэнь ямар хэмжээнүүд гээшэб?

Нэн түрүүн колхоз, совхозуудай ажалай эмхидхэл, газарайнь хүрьһэнэй шанар, байгаалиинь эрхэ байдалые наринаар харалсажа, ажахы бүхэниие хүгжөөхэ хэмжээнүүд зохёогдоһон байна. Илангаяа тэндэ бии байһан арга боломжонуудые зүбөөр хэрэглэхэ, шэнэ газар элдүүрилхэ, тарялангай хубаарилгые бодомжотой һайнаар табиха, ургасыень эрид дээшэлүүлхэ тушаа ехэ анхарал хандуулагдаа. Тиихэдэ уһалууриинь газарые эзэн ёһоор ашаглаха, үтэгжүүлгэ үргэнөөр хэрэглэхэ, адууһа мал түргэн олошоруулха, ашаг шэмыень һайса дээшэлүүлхэ, фермэ, гүүртэ, отарануудта тэжээл ехээр бэлэдхэдэг болохо, барилга хэхэ, ажал гүйсэд оньһожоруулха гэхэ мэтэ асуудалнууд бүхы талаһаа харагдажа үзэгдөө. Жэжэ божо һалбаринуудые зохихо рүүнь томодхохо, нэгэ зүб шэглэлтэй болгон эмхидхэхэ болоно.

Хараалагдаһан хэмжээнүүдээ хэрэг дээрэнь бэелүүлээд байбал, гээгдэнги ажахынууд хоёр жэл соо иимэ үрэ дүнгүүдые туйлажа шадаха байна. Жэшээлбэл, 1963 ондо ороһото ургамалнуудай тарилга 121,3 мянган гектар байһан һаа, 1965 ондо 124,9 мянган гектарта хүрэхэ юм. Энэ үе соо эбэртэ бодо малынь 64,5 мянгаһаа 69,1 мянган толгой болотороо олошорхо. Үнеэд 7,5 мянган, хонид 41,4 мянган толгойгоор олон болохо. Тэдэ ажахынууд 1965 ондо гүрэндөө 35 мянган тонно таряа, 11,4 мянган тонно мяха, 30 мянган тонно һү, 840 тонно нооһо худалдажа, тушаажа шадаха байна.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдые ехээр абажа, гүрэндэ элбэгээр худалдадаг болоод, мүн абаһан продукциингаа өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулжа, үлүү булуу гаргаша хэнгүй хүдэлөөд, ажахынууд олзо доход һайса оруулха, мүнгэ зөөреэр дутаха, гарзатахаяа болихо ха юм.

Хэхэ ажал ехэ

Теэд хэнэйшье мэдэһээр, колхоз, совхозуудые гээгдэлһээнь гаргахын тула хэдышье гоё хэмжээ ябуулга, түсэб табяад, тэрэнээ бодотоор бэелүүлхэ тушаа ёһотой һайн эмхидхэлэй хүдэлмэри хээгүй, арга боломжоёо элсүүлхые оролдоогүй һаа, урдаа табиһан зорилгомнай хооһон зугаа болоод һалаха. Тиимэһээ үйлэдбэриин управлени, хүдөөгэй парткомууд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудалда үдэр бүриин анхарал хандуулан, оролдосотойгоор хүдэлхэ зэргэтэй. Түсхайлбал, колхоз, совхоз бүхэндэ уһалууриин газарые али болохоор үргэдхэхэ, тарялангаа намар эртэ хахалаад, хүрьһыень һайнаар жэгдэлэн, бүхы тарилгаяа эрхим сортын үрэһөөр хэдэг болоод, газараа оролдоойгоор үтэгжүүлээгүй һаа, үндэр баян ургаса яагаад абтахаб. Хаа хаанагүй нуга сабшалан һайжаруулха, наг шэбхэ, торф хара шоройтой холижо, компост хэдэг болохо ёһотой.

Үйлэдбэриие зүбөөр эрхилхэ хэрэгтэ ажалай эмхидхэлэй гурим горитой нүлөө үзүүлдэг гээшэ. Байгша ондо һалбари бүхэниие ажахын тоосоондо оруулаад, бригада бүхэндэ түсэб, даабари табижа, хүдэлмэриинь дүн һара бүри гаргажа байха шухала. Гадна ажалай түлөөһые абтаһан продукциин жэшээгээр, аккордно-урмашуулгын гуримаар үгэдэг болохо байна. Илангаяа элдэб хэрэггүй тушаалтаниие олоор барижа, мүн бусадшье үлүү гаргаша хээд, мүнгэ зөөри үрихэ ябадалые болюулха саг ерээ. Түсхайлбал, Улаан-Үдын управлениин «Гигант» колхоздо түлбэриин хэтэрхы ехээр табигдаһан дээрэһээ бүхы мүнгэн олзынь 60 процент ажалай түлөөһэндэ ошоно. Энээниие зүб гэхын аргагүй. Һалбари бүхэнһөө олзо доход ехээр оруулхын тула бригада, фермэнүүдые зохихо тээшэнь томодхохо, зүб шэглэлтэй болгохо хэрэгтэй.

Гээгдэнги ажахынуудые түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргаха тушаа хэхэ хүдэлмэри нилээд ехэ. Жэшээнь, түрүү ажахынуудай түлөөлэгшэдые (мэргэжэлтэд, замай залуурщадые) гээгдэлдэ ороһон колхоз, совхозуудта удаанаар гаргажа, дүй дүршэлыень дамжуулха, тэндэхидые һургаха, харилсан туһалалсуулха ёһотой.

Түрүүшын алхам

Мүнөө олонхи управленинүүдтэ хараалагдаһан хэмжээнүүдээ бэелүүлхэ тушаа зарим тэды хүдэлмэри хэгдэжэ эхилэнхэй. Захааминай аймагай гээгдэнги тоотой 4 колхозуудта ажалай эмхидхэлые зүбөөр табиха, түлбэриие гуримшуулха талаар ехэ юумэ хэгдэнэ. Колхозуудта түсхай мяханай фермэнүүд бии болгогдоо. Тэдэниие даагшадаар шадабаритай бэрхэ хүнүүд табигдаа.

Хүдөөгэй парткомууд колхоз, совхозуудта һайн бэлэдхэлтэй, дүршэлтэй хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдые эльгээнэ. Жэшээнь, ветеринарна врач мэргэжэлтэй нүхэд Новолоцкий, Шалангов, агрономууд Квасников, Автушенко, инженер-механик Кушнарев, зоотехнигүүд Тарабукин, Гомбоев гэгшэд совхозуудай директорнүүдээр томилогдоо. Мүн колхозуудай түрүүлэгшэнэрээр дүршэлтэй зоотехнигүүд нүхэд Жалсараев, Гончиков, Хамаганов, агрономууд нүхэд Раднаев, Цыбиков гэгшэд дэбжүүлэгдээ юм. Тэрэшэлэн һаяын тоосоото һунгуулиин суглаануудта шадабаритай хүнүүд нүхэд Щербаков, Бамбаров, Хомосов, Горбунов, Устинов болон бусад колхозуудай түрүүлэгшэдээр һунгагдаба. Энэ үе соо ажахынуудай дунда шатын зэргэтэй тушаалтадаар баһал олохон мэргэжэлтэд шэнээр дэбжүүлэгдэнхэй. Отделенинүүдые эрхилэгшэд, фермые даагшанар, бригадирнуудаар 200 хүн табигдаһан.

Эдэ бүгэдын ашаа үрэ зарим тэды харагдажа эхилээ. Баргажанай управлениин XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо нёдондо малай тэжээл элбэгээр бэлэдхэгдээд, гүрэндэ урзанданайхиһаа 3,5 дахин ехэ таряан, 21 процентээр ехэ һүн тушаагдаһан байна. Артель 1962 ондо 38 мянган центнер ороһо хуряаһан һаа, нёдондо 57 мянган центнер таряа абажа, 870 мянган түхэригэй олзо оруулаа. Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин Калининай нэрэмжэтэ, Хяагтын управлениин «Дружба» колхозууд һүүлэй нэгэ жэл соо хартаабха, овощ, һү, ороһо таряа элбэгээр абадаг болонхой.

Нобшорхо саг дүүрээ

Тиигэбэшье гээгдэнги ажахынуудые түргэнөөр хүгжөөхэ тушаа яһала хэмжээнүүдые хараалһан аад, тэдэнээ бодото дээрэнь бэелүүлхын тула үшөөл һанаһандал хүрэмэ һайнаар хүдэлнэгүй, унжагайрна. Үнэндөө энэ үе соо нилээд ехэ юумэ бүтээжэ болохо байгаа. [...]

Хүдөө ажахын продуктн[...] лэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ ми[...] во, үйлэдбэриин управлени[...] д хэмжээнүүдэй хэр бэел[...] жэ байһаниие ёһоор хинан[...] нагүй, ажахын хүтэлбэри[...] урда шанга эрилтэ табина[...] үгөөр хэлэбэл, энээн туша[...] гуудта ёһотойл һайн [...] хүдэлмэри үшөөл хараг[...] Мүнөө жэлэй нэгэдхи [...] дүүрэхэеэ байна. Улаан-Үд[...] равлениин Карл Марксын [...] тэ, «Коммунизм» колхозууд[...] райнгаа тарилгада муугаар [...] үрэһэ хүрэнгэнь бэлэн бэш[...] ряалан, сабшаландаа наг ш[...] мүртэй зөөнэгүй. Тэндээ т[...] ляаха, һайрам тогтоохо х[...] хэнэгүй. Эдэнэр хартаабха, һайнаар ургуулжа, олзо ехээр [...] ха аргатай аад, мүнөө [...] түсхай звенонуудые эмхид[...]

Улаан-Үдын, Кабанскын [...] бусад управленинүүдтэ малай [...] жэлгэ хангалтагүйгөөр үнг[...] жэ, адууһа мал олон гарзал[...] мяхан бага абтана.

Гээгдэлдэ ороһон ажахы[...] өөдэнь татаха, түрүүшүүлэй[...] дэ гаргахын тула ехэхэн ху[...] хэхэ ёһотойбди. Энээн туша [...] боломжошье ехэ. Колхоз, сов[...] та хүсэ ехэтэ машина техни[...] зоншье олон. Гүрэмнай ал[...] хоор туһална. Гансал б[...] эдэбхи оролдосотойгоор, б[...] той һайнаар хүдэлхэ зэргэ[...] КПСС-эй ЦК-гай декабриин, [...] ралиин Пленумүүдэй шиид[...] бэелүүлжэ, 1964 ондо хими[...] лэн, үйлэдбэридэ оньһож[...] һайса хэжэ, газараа зүбөөр [...] лаад, хүдөө ажахыгаа ашаг [...] гөөр хүгжөөе.

Б. ЛОБСАН[...]
Буряадай АССР-ай [...] ажахын продуктнуудые үйлэд[...] хэ, бэлэдхэхэ министрэй [...]

Һарлаг, хайнаг хадаа һарьдаг үндэр хада уулын бэлшээридэ жэлэй дүрбэн сагта адуулагдажа ябадаг шэрхи мал.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ахын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой һарлаг, хайнагууд бэлшээридэ гаража ябана.
Д. ДУГАРОВАЙ фото.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ОЛОНОЙ ЗОРИГ БАДАРУУЛАН...

(Яруунын „Дружба" колхозой парторганизаци шэнэ эрилтын ёһоор хүдэлжэ эхилээ)

Мүнөө хүдөө нютагта хэзээ хэзээнэйхиһээ эдэбхитэй ажалай болон политическэ дэбжэлтэ үзэгдэжэ байна. Партиин ЦК-гай һүүлэй Пленум, февралиин 28-да хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн элидхэл үйлэдбэреэ хайшан гэжэ ашагтайгаар эмхидхэхэ, эрхилхэ тушаань хүдөөгэй ажалшадта тодо һонор харгы зам заажа үгөө. Манай колхозой партийна организаци шэнэ эрилтын ёһоор ажахые хүтэлбэрилхэ, ябуулха тушаа үргэн олон колхознигуудай дунда ниитэ-ойлгууламжын хүдэлмэри дэлисэ, нүлөө ехэтэйгээр эмхидхэхэ тушаа оролдожо байна.

Н. С. Хрущевой элидхэлые зүбшэн хэлсэхын тула хамтын партийна суглаа үнгэрөөбди. Колхозоймнай бүхы коммунистнууд энэ түүхэтэ документые халуунаар һайшаажа, тэрээн дотор табигдаһан шухала асуудалнуудаар, артелиингээ үйлэдбэриие ашаг ехэтэйгээр эрхилхын зорилгоор тодорхой хэмжээ ябуулгануудые хараалаад, бэелүүлжэ эхилээ. Мүнөө гурбан комплексно бригадануудаймнай эхин партийна организацинуудай агитколлективүүд фермэ, бригада бүхэнэй урдахи зорилго, хэжэ байһан ажалайнь дүн тухай, хүдөө ажахые ашаг ехэтэйгээр эрхилхэ түрүү дүй дүршэлэй, эрдэм ухаанай туйлалтануудай удха шанар тухай хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ, ажалдаа нэбтэрүүлхэдэнь туһална. Энэ хүдэлмэриие мүнөө 64 агитаторнууд ябуулжа байнхай.

Н. С. Хрущев ажахы доторой мэргэжэл, шэглэл тушаа онсо тэмдэглэһэн. Колхозойнгоо тодорхой эрхэ байдал дээрэһээ бодомжолжо үзөөд, энэ талаар зарим тэды хэмжээ хараалаабди. Жэшээлхэдэ, нэгэдэхи комплексно бригадамнай гахай үсхэбэрилгөөр, овощ, хартаабха ургуулгаар мэргэжэхэ байна. Тэндэ 200 эхэ гахайе байлгахаар түсхай байра шэнээр барижа, тэрэнэй дэргэдэ гахайн түл түрэсыень түлжүүлхэ, шахаха цех байгуулха гэжэ түсэблэгдэнхэй.

Газар тарялангай хүдэлмэридэ, илангаяа ажал, харууһа ехэтэй үнэтэ ургамалнуудые тариха талаар түсхай звенонууд байгуулагдажа байна. Нэгэдэхи бригадада 12 хүнһөө бүридэһэн овощ тариха звено тогтоожо, 20 гектар газар, нэгэ МТЗ маркын трактор үгөөбди. Гадна тракторно-полеводческо бригада бүхэндэ хоёр-хоёр отряд эмхидхэгдээ. Отрядууд ашаглаха, элдүүрилхэ өөһэдынгөө газар заалгажа, хэрэгтэй трактор, машинануудаа танижа абанхай. Тэндэ хүдэлхэ механизаторнуудай бүридэл, хэхэ бүхы ажалайнь түсэб, даабари, түлишэһөө эхилээд, салин хүлһэн хүрэтэр бүхы гаргашын хэмжээн, оршо олзонь — хуу бүгэдэ отряд бүхэндэ хүргэгдэнхэй. Отрядайнгаа начальнигые механизаторнууд өөһэдөө хамтынгаа суглаан дээрэ һунгажа олоо. Тэрэнэй уялгые ахалагша трактористнуудай нэгэн дүүргэнэ. Иимэ отрядай гуримаар нёдондо жэл хүдэлжэ, механизаторнууднай энэ гуримай һайн байһые газарай элдүүрилгын шанар һайжаруулһаараа, элбэг ургаса хураһаараа элишэлэн харуулаа һэн.

Манай колхоздо сабшалан, бэлшээри уһалха хүдэлмэри бүри һайжаруулагдаха. Бригада бүхэндэмнай мүнөө газар уһалагшадай нэгэ-нэгэ звено бии болгогдоо. Колхоз дээрэмнай хамтадаа 1750 гектар сабшалан, 980 гектар бэлшээри хоёр-гурба дахин уһалагдаха. Поли, сабшалан дээрэ наг шэбхэ гаргаха түсгаар оньһожоруулагдаһан звено бригадаһаа бригада дамжан хүдэлжэ байна. «ДТ-54» маркын хоёр бульдозер, 1 погрузчик тракторнууд, гурбан самосвал автомашинануудһаа бүридэһэн энэ звено богонихон саг соо нэгэ мянган тонно наг шэбхэ нэгэдэхи бригадын поли дээрэ гаргаад, мүнөө хоёрдохи бригадада хүдэлжэ эхилээ.

Ажалай эмхидхэлэй шэнэ арга онол шадамараар хэрэглэжэ, гарза багатайгаар элбэг продукци абаха гэһэн зорилго кадрнуудай оролдолго хэшээлһээ дулдыдан бэелүүлэгдэдэг. Энээниие хараадаа абажа, звенонуудые, фермэ, гүүртэнүүдые даагшаар ажалаа мэдэхэ, эрдэм һуралсалаар һайн хүнүүдые табижа байнабди. Дээдэ һургуулитай зоотехник нүхэр С. С. Трубченинов нэгэдэхи бригадын һү һаалиин фермые даагшаар томилогдоо, түсхай дунда һургуули дүүргэжэ ерэһэн нүхэр В. Д. Дашиев МТМ-е эрхилэгшээр баталагдаа.

Механизаторнуудай бүгэдэ ниитын һуралсалда, агрохимиин кружогуудта, политическэ гэгээрэлэй һургуулинуудта мүнөө 240 хүн эрдэм хэшээлээ дээшэлүүлнэ гэхэ гү, али хүдэлмэриин хүсэнэй бүхы колхознигуудай гурбанай хоёрынь һуралсана. Кружок, һургуулинуудые даагшадай түсэбэй ёһоор хэшээлнүүдээ ябуулһан, шагнагшадайнь эдэбхитэйгээр һуралсалдаа хандаһан дээрэһээ саг болзор соогоо һуралсалайнь программа үзэгдэжэ дүүрэхэ. Ганса механизаторнуудые абаад үзэбэл, мүнөө 20 шэнэ тракторист, 12 комбайнернууд нэмэжэ гарахань.

Колхознигуудай ажалай түлөөһэ хэһэн бүтээһэн хүдэлмэриинь шанар, хэмжээнһээ дулдыдуулан үгэхэ гэһэн ёһо гурим саашадань улам нарижуулан нэбтэрүүлхэбди. Тэрэ тоодо колхозой захиргаанай хүдэлмэрилэгшэд, тодорхойлбол, колхозой түрүүлэгшэ, ахалагша мэргэжэлтэд бүхы худалдагдаһан продукциин хэмжээгээр ажалай түлөөһэ абадаг болохонь. Үлүү һайн амжалта туйлаһан һаалишад, хонишодто, механизаторнуудта ажалай нэмэлтэ түлбэри мүнгөөр, продуктаар үгтэхэ гэжэ хараалагдаһанхай.

Үнэн сэхээр ажалдаа хандадаг хүнүүдые материальна талаар урмашуулха, түрүү ябагшадай ажал хэрэгые хүндэтэйгөөр сэгнэхэ, олоной дунда алдаршуулха ябадалые хүгжөөжэ, олониитэ зоной эдэбхиие бадаруулха гээшэ партийна организацимнай нэгэн шухала зорилго мүн.

Б. Гармаев,
Яруунын үйлэдбэриин управлениин «Дружба» колхозой парткомой секретарь.

Тобшохоноор...

● Советскэ Союзда эб найрамдал хамгаалагшадай Бүхэсоюзна Комитедэй байгуулагдаһаар 15 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан эб найрамдалай тала баригшадай Буряадай комитедэй пленум һая Улан-Үдэ хотодо үнгэрбэ.

● Шэтын гүрэнэй филармониин артистнууд Хори, Яруунын колхоз, совхозуудаар ябажа, һонирхолтой концертнүүдые харуулба. Хүршэ областимнай артистнууд хойтодоо манда ниигэжэ айлшалжа байг лэ гэжэ тэндэхи ажалшад хүсэнэ.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной мартын 29.

ГАЗАР ХЭҺЭН АЖАЛЫЕМНАЙ ХАРЮУЛХАЛ

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин „Рассвет" колхозой главна агроно[...]
А. ПЕРЕЛЫГИНЭЙ хөөрөөнһөө

„ТАРЯА УРГУУЛХАНЬШЬЕ бэрагтай даа. Газараа һайса элдүүрилээд үрэһэ тарибал, хура бороотой, наратай дулаан жэл байгаал һаань, ургасашье зүндөө гарашаха юм» гэжэ нэгэ зариман һанадаг байна.

Теэд үнэндөө ороһото тарянай, бусадшье ургамалнуудай тогтууритай һайн, үндэр баян ургаса абаха гээшэ тиимэ бэлэхэн хэрэг бэшэ. Бодоодшье үзыт. Газараа зүбөөр элдүүрилжэ, агротехникын заабари наринаар сахин, эрхим сортын үрэһөөр, эгээл зохид хаһа сагтань тарягүй һаа, яагаад һайн ургаса абтахаб. Мүн газараа баһал садатарнь хооллуулжа, һайнаар үтэгжүүлээ, уһалаагүй бол, хаанаһаа үндэр баян ургаса абахабши. Мэдээжэ ха юм.

Эдэл асуудалнууд колхоз, совхоз бүхэнэй агроном, механизатор, тарияшадай хүсэл бодолые хододоо эзэлэн, «һүниин зүүдэн, үдэрэй һанаан» боложо байдагынь ойлгосотой. Илангаяа мүнөө хүдөө ажахые улам ашаг үрэ ехэтэйгээр хүгжөөхэ дайшалхы зорилго парти, правительствынгаа табяад байхада, тарянай ажалда хүдэлэгшэдэй харюусалга бүришье ехэ болобо бшуу.

Манай Бэшүүр нютагай «Рассвет» колхоз ехэнхидээ ороһото ургамалнуудые, тэрэ тоодо гол түлэб шэниисэ, саахарай свёклэ горитой таридаг. Тарянаймнай газаршье хүрьһэнэйнгөө шанараар тиимэ муу бэшэ юм. Теэд һүүлэй жэлнүүдтэ колхознай бүхы дээрээ үшөөл һанаһанда хүрэмэ һайн ургаса абажа биранагүй. Жэшээлхэдэ, нёдондо га бүриһөө дунда зэргээр 10,5 центнер ороһо хуряажа, хамта 52 мянган центнер таряа абаабди. Мүн 22,7 мянган центнер гэхэ гү, али гектарай 80 центнер тухай свёкло хуряагдаа. Кукуруза, хартаабхын ургаса бүришье бага байгаа.

САЛШАДАА ИИМЭ ахир бага ургаса абаад, амархан һуужа яашье шадахагүй байһамнай элитэ. Юуб гэхэдэ, энээнһээ урагша газараа бодото эзэн ёһоор, бодомжотой һайнаар ашаглан эдлэжэ үшөөл шададаггүй байһамнай мүнөө элеэр харагдана. Илангаяа ашаг үрэ багатай обёос, зелёнко, элдэб ногоон нилээд ехэ газарыемнай эзэлжэ, һүүлэй һүүлдэ тарялангай гектар бүриһөө тэжээлэй единицэ тон багаар абтадаг байһан. Гадна тарялангаа һайнаар уһалжа, үтэгжүүлжэ, ургасыень эрид дээшэлүүлхэ арга боломжоёо мүртэй хэрэглэдэггүй байгаабди.

Эдэ алдуу дутагдалнуудаа одоол дахин дабтахагүй, байгша ондо тарялан, сабшалангаа шадаал һаа һайнаар үтэгжүүлхэ, уһалха зорилготойбди. Энэ талаар зарим тэды хүдэлмэришье хэгдэжэ байна. Бүри намар эртүүр арба гаран трактор, машина табяад, түсхай оньһожоруулагдамал звено эмхидхэжэ, тарялан дээрэ наг шэбхэ эршэмтэйгээр зөөжэ эхилээ һэмди. Тиигэһэнэй ашаар мүнөө тэндэ хамта 12 мянган тонно, тэрэ тоодо ороһото ургамал (шэниисэ) тариха газартаа 7000 тонно, кукурузада—1000, саахарай свёклодо 4000 тонно һайса нэгшэһэн, хуушан наг шэбхэ гаргагдаа. Бүришье ехээр гаргаха аад, обоотой шэбхэмнай хүйтэндэ ян хүрэжэ, абтахань хүшэр болоод, бирaaгүйбди. Шэбхэ зөөлгэдэ механизаторнууд Калистрат Сидельников, Кондрат Иванов, Григорий Слепнев болон бусад онсо шалгараа. Иигээд нэгэ бага дулаархада, шэбхээ шэрэжэ үргэлжэлхэбди. Тарялан, сабшалан дээрэ үшөө найма мянган тонно шэбхэ зөөхэбди. Ерэхэ жэлэй ургасада хэрэглэхээр хабартаа 12 мянган тонно тухай шэбхэ, шорой холисотой компост бэлдэхэмнай.

ТИИХЭДЭ энэ жэл Бэшүүр, Шара горхон, Хуурай горхон гэхэ мэтэ бишыхан голнуудай уһа хаажа, һубаг ханаабуудые олоор татаад, хамта 1387 га тарялан эрхэбэнэ уһалха зорилго табигдана. Жэшээлхэдэ, байгша ондо 830 гаран гектар шэниисэ, горох түрүүшынхеэ уһалагдадаг газарта тарихамнай. Мүнөө газар уһалха 80 хүнһөө бүридэһэн түсхай 8 звено эмхидхэгдээ. Тэдэнэр бүхы газараа апрелиин 10-һаа майн 10 болотор нэгэ дахин һайнаар уһалжа дүүргээд, заримыень хоёрдохёо уһалжа эхилхэ юм. Ехэнхидээ тарялан дээрэ газарыень тэгшэлээд, ута буразадаа, нарин зурууд һубагханнуудые олоор татажа, уһаяа урадхуулхабди.

Уһа бүлэжэ гаргаха оньһон хүсэтэ 3 станци үдэр һүнигүй хүдэлгэгдэхэ. Тиигэбэл сүүдхын 15 га газар лаб ундалуулагдаха байна. Эдэ үдэрнүүдтэ хоёр станци Хёлго гол дээрэ тодхогдоод, 100 гаран га гектарта тонон халяагдаба.

Тэрэшэлэн минеральна үтэгжүүлгэ ехээр худалдажа абахабди. Бүхыдөө 450 тонно аммиагай селитрэ, суперфосфат, калийна үтэгжүүлгэ захигданхай.

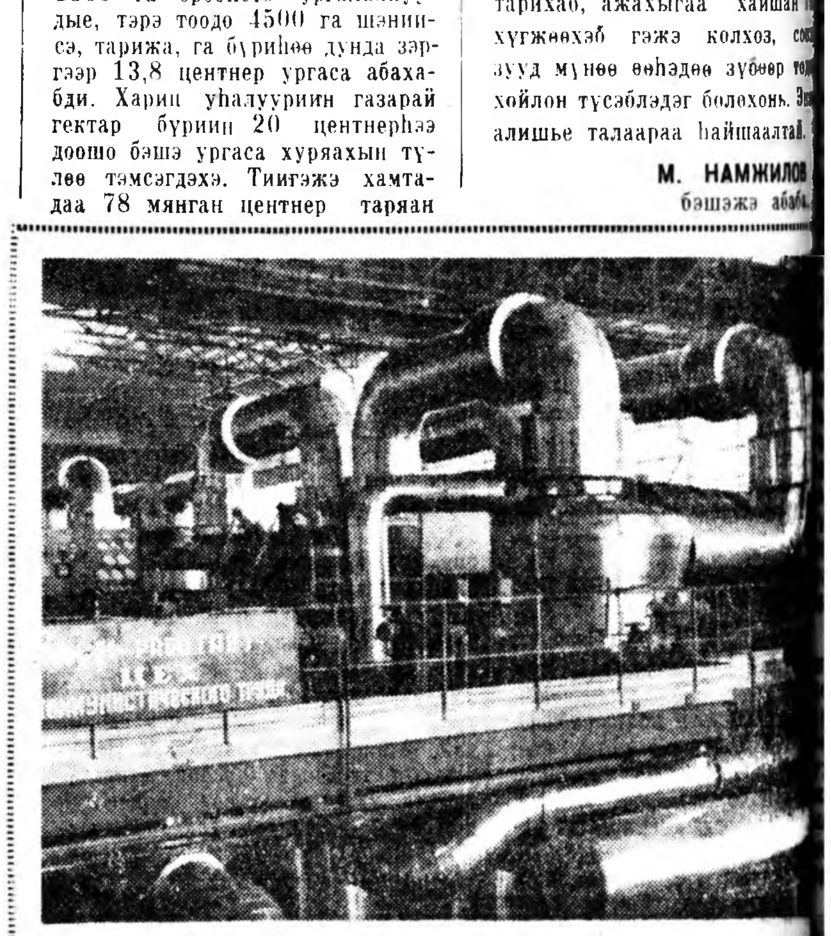
Газар уһалагшад, свёклошод, механизаторнуудые суглуулаад, хамта 200 хүниие агрохими шудалуулжа байнабди.

ХЭНЭЙШЬЕ МЭДЭҺЭЭР, газараа һайнаар уһалжа, үтэгжүүлбэшье, тэрэнээ оролдосотойгоор элдүүрилэн, эрхим шанартай үрэһэ бэлдэжэ, таарамжатай хаһа сагтань зүбөөр тарягүй һаамнай, баһал элбэг ургаса абтахагүй ха юм. Энэ жэлдэ шэниисын 800 гектарыень сэбэр паар дээрэ, 200 гектарыень урда тээнь свёкло ургууһан газартаа, мүн 2500 гектарыень һайнаар элдүүрилһэн намарай паарта тарихабди. Һүүлэй хэдэн жэлдэ дундуур болзорто эдеэшэдэг «Скала», «Лютесценс-62» сортын шэниисын үрэһэн эндэ таригдана. Илангаяа «Скала» сорт шииг нойто элбэгтэй, уһалагдадаг газарта ехэ ургаса үгэдэг. Саашадаа «Онохойская-4» сортын шэниисэ һайн хүрьһэтэй добо газарта ехээр таридаг болохомнай. Бидэ энээнһээ урагша эртын таряа гол түлэб апрелиин 27—28-һаа захалаад, майн 10 болотор таридаг һэмди. Теэд ехэнхидээ июниин тэнгһээ хойшо эндэмнай хура бороо мүртэй сронгүй, тарянай түлэг һагсайжа эхилхэдэ шииг нойтоор дутадаг. Энээниие хараада абан, байгша ондо эртын ургамалнуудые майн 1-һээ тарижа эхилхэбди.

Эдэ хэмжээнүүдые бэелүүлхын тула жиирэй механизатор, тарияшадһаа эхилээд, бригадирнар, мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд хүрэтэрөө булта ажалдаа тон харюусалгатайгаар хандан, үнэн зүрхэнһөө оролдожо хүдэлбэл, урдаа табиһан зорилгоёо нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ шадаха байна. Байгша ондо бүхыдөө 5560 га ороһото ургамалнуудые, тэрэ тоодо 4500 га шэниисэ, тарижа, га бүриһөө дунда зэргээр 13,8 центнер ургаса абахабди. Харин уһалууриин газарай гектар бүриин 20 центнерһээ доошо бэшэ ургаса хуряахын түлөө тэмсэгдэхэ. Тиигэжэ хамтадаа 78 мянган центнер таряан абтаха юм. Мүн га бүриһөө [...] центнер саахарай свёкло хур[...]гаад, хэрбээ нёдондо 22 мян[...] центнер свёкло тушааһан [...]бал, энэ жэлдэ 46 мянган [...]нер худалдахабди.

Колхоз, совхозуудай үйлэд[...]риие зүбөөр түсэблэдэг болохо [...]шаа КПСС-эй ЦК-гай, СССР[...] Министрнүүдэй Соведэй һа[...] тогтоол жиирэй тарияшад, мэр[...]жэлтэд, хүтэлбэрилэгшэдэйшье [...]рюусалга, эрхэ, нүлөөе нилээд [...]шэлүүлхэнь гээшэ. Продук[...]яажа ехээр абахаб, ямар ургамал [...] тарихаб, ажахыгаа хайшан [...] хүгжөөхэб гэжэ колхоз, сов[...]зууд мүнөө өөһэдөө зүбөөр то[...] хойлон түсэблэдэг болохонь. Эн[...] алишье талаараа һайшаалтай.

М. НАМЖИЛОВ
бэшэжэ абаба.

Нововоронежско атомна электростанциие ашаглалгада [...]хэ түрүүшын шатын хүдэлмэри һаяхан түгэсхэгдэһэн байгаа. [...]нөө эгээн лэ харюусалгатай, элшэ хүсэ гаргадаг болохо хэрэгтэ[...]лэдхэхэ үе болоод байна. Хамта дээрээ 210 мянган киловатт [...]тэй бүхы гурбан турбинань шалгагдаа. Станциин бүхы узел[...] шалгагдажа байна. Зураг дээрэ: АЭС-эй турбинна цех.
ТАСС-ай фотохроника.

БУЛТАНАЙ ОРОЛДОЛГООР

Республикымнай нүүрһэнэй промышленностиин гол гуламта — шахтёрнуудай город Гусиноозерск жэлһээ жэлдэ хүгжэжэ, болбосон түхэлтэй боложо байна. Гоё һайхан, олон дабхар гэрнүүд, соёл болбосоролой шэнэ шэнэ байшангууд үргэн бодоно. Мэнэ һая үргэн экрантай «Россия» гэжэ шэнэ кинотеатр ашаглалгада оруулагдаа. Мүн городто промышленна предприятинуудшье олон.

Тэдэнэй нэгэн — Галуута-Нуурай ТЭЦ-тэ хүрэжэ ерэбэбди. Галуута-Нуурай ТЭЦ городһоо гадна, тэрэнэй томо томо предприятинуудые, Ново-Селенгинск, Охин-Булаг (Бэшүүр) тосхонуудые, Бараата болон бусад газарнуудые электрын элшэ хүсэнүүдээр хангажа байдаг юм. Тиимэһээ ТЭЦ-эй хүдэлмэрилэгшэд иимэ харюусалга ехэтэй байһанаа мэдэржэ, хэрэглэгшэдээ электроэнергеэр хүсэд хангахын тула саг үргэлжын эрмэлзэл оролдолго гаргажа байдаг.

Галуута-Нуурай ТЭЦ-эй хүдэлмэрилэгшэд Майн 1-нэй һайндэрые ажалай шэнэ амжалтануудаар угтаха гэжэ эрид шиидэнхэй. Эдэнэр арга боломжонуудаа хаража үзөөд, гүрэнэй түсэбые апрелиин 29-дэ дүүргэхэ, нэгэ киловатт-час энергидэ гаргашалагдадаг түлишые 10 граммаар бага болгохо, электроэнергиин өөрынь үнэ сэнгые 2,5 процентээр доошолуулха, ууралай гурбадахи котелые апрелиин 15 хүрэтэр һэльбэн шэнэдхэхэ гэһэн уялгануудые абаад, тэрэнээ амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн оролдожо байна.

Түс коллектив энэ абаһан үгэдөө заатагүй хүрэхэл байха. Юундэб гэхэдэ, түс предприятиин цех, халаан бүхэн ажалай эрхим дүнгүүдые харуулхын түлөө хододоо тэмсэжэ байдаг, гэшүүн бүхэниинь өөрынгөө ажал хэрэгтэ һанаа сэдьхэлээ табижа, нүхэдөө хойшо татахагүйе оролдоно.

Котельнэ цех соо ахалагша кочегар Поломошновтой хөөрэлдэбэбди:

— Түхеэрэлгэнүүднай хуушараашье, теэд хаба соонь ашаглахые оролдожо байгшабди. Гурбадахи котелые һаяар һэльбэн шэнэдхэхэмнай. Тэрэнэй ашаар котелоймнай хүсэн нилээд ехэ болохо ёһотой.

Нүгөөдэ цехтэ орёо нарин түхеэрэлгэнүүд, трансформаторнууд, приборнууд жэрылдэнэ. Дежурна инженер С. Н. Федотовтой танилсабабди.

— Эндэ станциимнай эгээл харюусалгатай газар гээшэ. Теплоэлектроцентралиин бүхы хүдэлмэриие шалгажа, хинажа байдагбди. Хэрбээ али нэгэ участогта аюулай тохёолдоод байгаа һаа, бүхы ТЭЦ-эй хүдэлмэридэ һаад ушаруулха бшуу. Тиимэһээ ехэл һэргэг байгдадаг гээшэ, —гээд дежурна инженер хөөрэнэ.

Федотовой халаан бултанһаа эрхимээр хүдэлжэ, энэ кварталда предприяти соогоо түрүү һуури эзэлээ. Гэхэтэй хамта, ТЭЦ-тэ социалис мүрысөөн һайнаар эмхидхэгдэдэг гэжэ хэлэхэ шухала. Имагтал социалис мүрысөөнэй ашаар түс предприяти һайн амжалтануудые туйлана. Үнгэрһэн жэлдэ Галуута-Нуурай ТЭЦ зоно соогоо гурбадахи һуури эзэлжэ, магтаалай самбарта бэшэгдэһэн байна.

Байгша оной эхинһээ эдэнэр эдэбхи ехэтэйгээр ажаллажа, түсэбөө үлүүлэн дүүргэнэ. Мүн март һарын 22 үдэрэй түсэб 115,7 процент дүүргэгдээд байна.

Жэлһээ жэлдэ Гусиноозерск городой предприятинууд олон боложо, үйлэдбэринь үргэдхэгдэжэ байдаг. Тиимэһээ жэл ерэхэ бүри улам ехэ электроэнерги хэрэгтэй болоно. Коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэжэ байһан түс предприятиин коллектив арадай ажахыда шухала хэрэгтэй электрын элшэ хүсэ элбэг ехээр үйлэдбэрилхын түлөө эдэ үдэрнүүдтэ хамаг хүсэеэ элсүүлнэ.

ТЭЦ-эй уралан нарижуулагшад В. Г. Аверин, В. И. Петров ууралай котелые түргэн шэнэдхэхэ талаар үнэтэ дурадхал оруулһан байна. Энэ дурадхалыень үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээд байхадаа, ажалай бүтээсые нилээд ехээр дээшэлүүлхэ, котел заһабарилха болзорые 2-3 неделиһээ гурба-дүрбэ һара хүрэтэр һунааха арга олдохо юм. Гадна 6260 түхэриг мүнгэн алмагдаха байна.

Уралан нарижуулагшад Миронов, Моисеенко гэгшэд ТЭЦ-тэ хэр[...]дэдэг уһанай ба ууралай [...] таарулжа байха түхеэрэлгэ[...]гоо. Тэрэнэй ашаар 3780 тү[...] мүнгэн алмагдаа.

Мүнөө үедэ электростанции[...] дэлмэрилэгшэд предприятияа ко[...]нис ажалай нэрэ зэргэтэй бол[...] түлөө тэмсэжэ байна. Мүнөө [...] 7 хүн бүхэнэй нэгэн коммунис[...]лай ударнигай нэрэтэй болонхой[...] дэнэр гансахан ажалайнгаа [...] шалгарна бэшэ, мүн мэргэжэлэ[...]ралсалаа дээшэлүүлжэ байдаг. [...]мунис ажалай 80 ударнигууд[...]ниинь дээдэ һургуулинуудта, [...]кумүүдтэ, хүдэлмэришэн залуу[...]лай һургуулинуудта һурадаг. [...] сүлөө сагтаа коллективээрээ [...] ошожо харадаг, лекцинүүдые [...]даг, уран һайханай самоде[...]ностьдэ эдэбхитэйгээр хабаад[...]

Иигэжэ бүхы шадалаараа, [...] хүн шэнгеэр хамтынгаа хэрэг[...]лөө хам ороһон энэ предприя[...] коллектив Майн һайндэрэй [...]лэлдэ абаһан уялгаяа нэрэтэй [...]тэйгөөр дүүргэхэ байһаниинь [...]тай.

Ц. Бальчин[...]

...ет авиаконструктор Сергей Владимирович ИЛЬЮШИН ... 3-да 70 наһа хүрэбэ.
...Г ДЭЭРЭ: С. В. Ильюшин. ТАСС-ай фотохронико.

Кооператорнууд худалдаа наймаанай холбоо бэхижүүлхын түлөө

Евгений НЕВСКИЙ, СССР-эй эд хэрэглэгшэдэй бүлгэмүүдэй Түбэй холбооной правлениин түрүүлэгшын орлогшо

Худалдаа наймаанай, хүгжэлтын талаар ООН-ой конференци мартын 23-да Женевэдэ нээгдэбэ. Тэрээндэ 120 гаран гүрэн хабаадалсана. Советскэ Союз энэ конференци зарлаха үүсхэл гаргагшадай нэгэн байһан юм.

СССР-эй эд хэрэглэгшэдэй бүлгэмүүдэй Түбэй холбооной түрүүлэгшын орлогшо Евгений Невскидэ АПН-эй корреспондент хандажа, совет кооператорнуудай гадаадын худалдаа наймаанай барисаан тухай хөөрэжэ үгэхые гуйһан байгаа.

Зүүн болон Баруун тээхи оронуудтай Советскэ Союзай хэдэг гадаадын худалдаа наймаанда манай эд хэрэглэгшэдэй коопераци эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Хамта 31 гүрэнэй национальна кооперативуудай холбоонууд мантай наймаа хэдэг болонхой.

Илангаяа социалис хани барисаата оронуудтай харилсаамнай амжалтатайгаар хүгжэнэ. Жэшээнь, Венгри, Болгари, Чехословаки, Германиин Демократическа Республикатай худалдаа наймаа хэхэ тухай хэлсээ баталалга нилээд олошорбо. Үнгэрэгшэ жэлдэ Югославитай болон Вьетнамай Демократическа Республикатай худалдаа наймаанай барисаатай болоһон байгаабди.

Мүн капиталис гүрэнүүдтэйшье худалдаа наймаанай холбоо барисаан үргэдэнэ.

50 миллион шахуу пайшигуудтай СССР-эй эд хэрэглэгшэдэй коопераци уласхоорондын худалдаа наймаанай харилсаа бэхижүүлхэ хэрэгтэ нилээд ехэ хубитаяа оруулаа.

Совет кооператорнуудай үүсхэлээр Стокгольмдо болоһон уласхоорондын кооперативна хуралдаан гүрэнүүдэй хоорондоо экономическа холбоо барисаатай байха, мүн тэдэнэй хани харилсаае бэхижүүлхэ шухала удхатай гэһэн тогтоол абаһан юм. Тиихэдээ колониальна дарлалтаһаа сүлөөрһэн Африкын болон Азиин оронуудай кооперативна эмхи бүлгэмүүдтэ уласхоорондын худалдаа наймаанай удха шанартай байһыень тусгаар тэмдэглэбэ.

Совет ороной кооператорнууд эдэ гүрэнүүдтэй холбоо барисаагаа улам бэхижүүлхэ гэжэ эрмэлзэнэ. Хоёр тээһээ эд бараагаа абалсаха тухай дурадхалнууд болон манай эд бараанай дээжэнүүд Кенчин, Занзибарай, Ганын, Гвинейн Национальна кооперативуудай холбоонуудта эльгээгдээ һэн.

Хилын саана манайхинай ямар эд бараанууд үлэмжэ ехээр хэрэглэгдэнэб? Энэ асуудалда харюусахань бэрхэтэй. Юундэб гэхэдэ, бидэнэр, кооператорнууд, 260 шахуу ондо ондоо нэрэтэй элдэб янзын эд бараа, тэрэ тоодо зүгын тоһо, һамар, консервэ болгоһон, мүн хатааһан овощ, жэмэсүүдые хилын саана гарганабди. Эдэ бүгэдые колхозуудһаа, мүн сэхэ таряашадһаа худалдажа абадагбди.

Манай хилын саана гаргадаг эд товарай дунда бүхы союзна республикануудай эд хэрэглэгшэдэй бүлгэмүүдэй продукцинууд оролсоно. Россин Федерациин кооператорнууд дабһалһан һархяаг, хатааһан улаагана болон бэшэшье зэрлиг жэмэс, Грузиин кооперативна холбоон сай, загаһанай консервэ, абрикосой болон персигэй компот, Дунда Азиин кооператорнууд һамар, элдэбын джем, үзэм эльгээдэг юм.

Хилын саанахи кооперативна эмхи бүлгэмүүд тэндэхи зонойнгоо хэрэглэмжэтэй тааруулан, консервэ болгоһон элдэб эдеэнүүдые захижа абаха аргатай юм. Жэшээнь, Чехословакиин кооперативна бүлгэмэй захилаар Украинада консервэ буйлуулан бэлдэжэ эхилээ.

СССР-эй эд хэрэглэгшэдэй коопераци гээшэ аяар 48 мянга гаран өөһэдын үйлэдбэриин предприятинүүдтэй байдаг. Тэдэнэй гаргаһан эд хэрэгсэл мүн лэ хилын саана ябуулагдана. Эдеэ хоолой зүйлнүүдһээ гадуур, промышленна эд бараагшье яһала олоор оролсоно. Хилын саана абаашагдаһан радио-фото хэрэгсэлнүүд, зайн галай хэрэгсэлнүүд, час, велосипед, хубсаһа угаадаг машинанууд һайн шанартай гэжэ суурхуулдаг болоо. Хэдэ хэдэн наймаанай нэгэдэлнүүд барилгын модо, шулуу нүүрһэ, нефть худалдажа абахаяа хэлсээ баталанхай.

Мүн андалдан абалсахын ёһоор совет кооператорнууд 75 мянга шахуу ондо ондоо нэрэтэй элдэбын эд бараа хари гүрэнүүдһээ асардаг болоо. Тэдэнэй дунда шэл болон шаажан амһарта, элдэбын будаг, лааг, олон янзын барилгын хэрэгсэл, нооһон болон хлопчатобумажна бүд, оёмол болон нэхэмэл хубсаһан бии.

Энээнһээ хойшо уласхоорондын кооперативна худалдаа наймаа хэхэ ямар арга боломжотойбибди?

Худалдаа наймаанай талаар хэлсээ хэхээ СССР-тэ ерэһэн хэдэн олон гүрэнэй түлөөлэгшэд совет ороной эд хэрэглэгшэдэй кооперацитай холбоо барисаатай байха гээшэ эбэй ёһоор суг ажаллаха болон дэбжэлтэ түйлаха хэрэгтэ туһа хүргэнэ гэжэ тэмдэглэһэн байгаа. Швециин кооперативна делегациин хүтэлбэрилэгшэ господин Гиллберг Москвада хэлсээ баталжа, гар табиха дээрээ иигэжэ мэдүүлбэ: «кооператорнуудай хоорондохи худалдаа наймаанай холбоо барисаан гээшэ уласхоорондын кооперативна нэгэдэлэй XX конгрессэй шиидхэбэри соо хэлэгдэһэн гуримтай хүсэд таараха байна».

Зүгөөр уласхоорондын кооперативна худалдаа наймаанай эли бодо ургалтатай байбашье һаань, тэрэнэй хэмжээнь улам ехэ боложо байгаа хэрэглэмжэ ханганагүй. Национальна кооперативна эмхи бүлгэмүүдэй хоорондохи экономическа холбоо барисаае үргэдхэхэ арга боломжонууд үшөө ехэ бии.

Теэд, энээниие дэлгэрүүлхэдэ ямар һаад түбэг ушарнаб?

Түбхын түрүүндэ баруун тээхи зарим гүрэнүүдэй ябуулдаг политикань тойбо татана. Тэдэнэр уласхоорондын худалдаа наймаанай, мүн тэрээнтэй хамта кооперативна наймаагшье өөһэдынгөө хорото зорилгоор хэрэглэжэ, бэшэ ондоо арадуудай ашаг туһада гарза хохидол ушаруулха гэжэ һэдэнэ. Уласхоорондын худалдаа наймаае, тон түрүүн социалис гүрэнүүдтэй хэхэ наймаае, үргэдхэхэ гэһэн капиталис оронуудай кооператорнуудай эрмэлзэлгэдэ ехэхэн һаад түбэг ушаруулагдана. Худалдаа наймаанай талаар илгаа гаргажа, хизаарлалта хэхэ гэһэн Америкын Холбоото Штадуудай политика хадаа экономическа холбоо барисаае эбдэнэ, дэлхэйн экономикодо уршаг татана, уласхоорондын кооперативна хүдэлөөнэй дэлгэрхэ ябадал һаатуулна.

Олон оронуудай кооперативна олониитэ худалдаа наймаанай талаар илгаа гаргаха ябадалда эсэргүүсэн, эрид шууд тэмсэнэ. Энээн тухай уласхоорондын кооперативна нэгэдэлэй болон хэдэ хэдэн национальна кооперативна холбоонуудай баталан абаһан шиидхэбэри тогтоолнууд соо хэлэгдэнэ.

Уласхоорондын худалдаа наймаанай зам дээрэхи бүхы һаад түбэгүүдые зайсуулха, тэрэниие ямаршье политическэ хэлсээнтэй холбохогүй ёһотой гэжэ Советскэ Союзай кооперативууд тоолоно.

Совет правительствые толгойлогшо Никита Сергеевич Хрущев экономическа харилсаанай асуудалнуудта СССР-эй баримталха хараа бодолые эли болгон тодорхойлбо. «Бидэнэр худалдаа наймаа хэхэ гэнэбди, тиин энэмнай эбэй ёһоор суг ажаллаха гэһэн лэ хэрэг мүн» гэжэ хэлэһэн юм.

СССР-эй, Польшын, Чехословакиин түлөөлэгшэд ООН-ой Женевскэ конференциин зүбшэн хэлсэлгэдэ «Уласхоорондын худалдаа наймаанай харилсаанай болон худалдаа наймаа хэхэ политикын заршамууд» гэһэн асуудал табина. Энэ тодорхой дурадхалнуудые баталан абабал, уласхоорондын экономическа холбоо барисаае дэлгэрүүлхэ, эб найрамдал бэхижүүлхэ, гүрэнүүдэй эбэй ёһоор суг оршон байха хэрэгтэ ехэл туһа нэмэри болохо юм.

(АПН).

РАССКАЗ

«ДУУТА ТЭНГЭРИ ХУРАГҮЙ»...

...ээтэ мүргэлэйнгөө архида ...һан Дардай бөө арайл шамай ...дээрээ зогсоно. Архиин ...забаарһан амаа ангалзуулан ...эбһээлнэ, шалхагар зузаан ...а билхайтарнь нюхана, мэ...дэмырһэн тархяа зантага... Тархяа залаадхёо һаа, ...йн һэн ха гэжэ халаглана ...й. Тушаан болоходо хүн зон...газаа худар харагданагүй. ...ши даа. Биидээ бэлэн, үгыдөө ...бшуу. Намайе гуйхал байхат» ...үдэ амаа шомшороод, ураг...йбалзан тэнтэрхэтэйгээ, нэгэ ...һээ сошордоһондол, атагад гэ-

...ойлгосотой! Тархидаа үнинэй ...ябаһан юумэеэ һанаа бэшэ ...а. Мүн лэ тиимэ ха. Уйтан ...йнгөө няагаһа долёобороор ...архёод, огторгойн зүүн хойто ...юдэ һарабшалан байжа, ониб...эртэбэ. Гайхалтай, энэ. боло...юугээ шэртээ шэблээ гээшэб? ...гэгээн огторгойдо малгайн...ргын үүлэн харагданагүй ... «Шүдхэрэй шамай. Нөөхи ... хүлеэгшэ үүлэмни яагаа ... Хура бороо угтуулан тайл...лаа хээ һаа... Халаг... Үүлэ...ээн ягаан үдэр тайлга тай... дэмы ааб даа. Хоолойгоо ...эр бөөлөөшье һаам, хура ...й бшуу. Тэрэнээ һайн лэ мэ...»—гэжэ өөртөө шэбшээд, уриг... юумэ һөөргөө гэртээ орожо, ...мэшэнэй амһар тушаа бай...үл дээрэ лабхайн һуушаба. ...даа! Ямар жэгтэй юумэн ... Али тархим дэмыржэ бай... Бү мэдэе, бурхан тэрэниие ...»—гээд, архиингаа ман...лам ядалдаһан хэбэртэй тол... зубарна, шүдөө ташаганаса... Тиин һууһаар гэрэй хүн... орбойходожо һууһан боро ... миисгэй хараад:—«Аях-х ...ал нам шэнги, үлэгшэн, ...рэжэ һууна ха» — гэ...а алдаба.

...шьеб дураа гутангяар ур...ка һэхэрнэ. Архиин хорон...нь шардана, хордоно хэ... Үеэгэлдэр тэбшээр дүүрэн ... мяхан урдань табяатай ...а байгаа һэмнай. Хоёр ... тоһо гоожуултараа ...бэржа һуухань угаа жэрхэ... Мүргэлэй хадаа мүргэлэйн...гээр үнгэршоо бэшэ гү даа.

...й бөө һалга-бүлгэ юумэ ...нь бодожо, гэрэйнгээ ба...анада байһан хуушанай хан...орһоо хэвээ хэтэдээ нөөжэ ... хаарта гаргаад, тас-няс ...гаана, амандаа няажа шэбэ...һабинана. Тиигэжэ һуутарнь ...үдэн гэнтэ түрд нээрэжэ, жа...жуу наһатай, шубтагар шара ... һахалтай үбгэжөөл богоно ...тайгаа:

— Бөө найжа, орожо болохо гү, —гэжэ хилгааһан нарин хоолой...дуугарба.

— Хари зүүдэмни зунтэй, хаарта...раатай байбалтай. Айлшан ...ёһоороо ерээ. Зэ даа, ямар ...тараажа ябаабши? — гэжэ ...рмашан баясаба.

...заяанай бөөгэйдэ ерээгүй ... үбгэн бөө найжые шарай... зогсобо. Тэрэнэй гуйлтые ...һууһан бөө найжын шэг ша...лэржэ, б...гиртаһан хара...лмэжэ эхилбэ. «Байза, энээн... мүн лэ эриһэн юумэеэ эри...һамда ямаршье сээр нүгэл бай... Би бөө хүн гээшэб» —гэжэ ...

— Юун байха һэм дөө. Харин ...юйхи мүргэлэй архи хэм...үүр бариһанһаа мэдээ алда...йгааб. Гэртээ ошохом гэжэ ... харгыгаа алдажа, саашa...бурханай зүгөөр ябашоо һэм
— Ягаа һонирхолтой юумэн ...? Саашань хөөрыш! — гэжэ ... урмашаба.
— Саашадаа тэнэн ябаһаар ай...ра тээхи һөөг бургааһан соо ...айб. Гайха тагна ехэ. Ямар ... юумэн дайралдабаб намтай,

Шираг мундуу хоёр хүбүүдтэ хам һугадуулаад ябаа һэн гүб гэжэ бүүртүүр һананаб. Хүлнүүдни газарга тулаагүй һэн ха. Арайл гэжэ шолоохой орон гэхэдээ, баруун бөөриин Ханхас жалгын оёорто хэбтэһэнээ һанабаб. Хүн жара хүрэтэрөө тиимэ юумэ үзэбэ гү? Гайханаб... Бөө найжа, үнэн зүрхэнһөө тандаа ханданаб. Энээн тухайдам үзэл харааһаа һайса хаража үзыт, — гэжэ үбгэжөөл обор-тоборхоноор дуугарба.

— Байза, байза! Гайтайхан лэ ушар дайралдаһан байна, — гэжэ бөө толгойгоо дохино, хамар доро-хоноо юушьеб даа гүбэнэнэ.

— Ай, бурхан зайлуул! Тиигэмээр юун дайралдаһан гээшэб? Юундэ нюргамни хүйтэ дааба, хуухым үһэн орбойбо гээшэб? Халагни халаг!

— Зүб даа, зүб! Хаартамни унаха ёһоороо унаад, зааха ёһоороо заагаад байна. Яахабши, хаарта худалаар харанагүй бшуу, — гэжэ Дардай бөө Дамдиниие айлгаха, һүрдүүлхы оролдоно.

— Юум? Хайрлажа хэлыт түргэн,—гэжэ үбгэжөөл бүри сошордон һураба.

— Хэлэхэншье жэгтэй! Мүнөөхи саадуулаараа ушарһан байнаш. Тэдэнэй эрилтые унжагайруулангүй хаһа сагтань харюулха хэрэгтэй. Хэрбээ болзортонь хүсэлдүүлээгүй һаа, өөрөөшье тиишээ һолжоржо болохош. Манай буряад зоной шажан хүндэхэн байха. Саадуулай эриһэн энгэһые унага даага гү, али хони хуса гарзатуулжа бүтээгээ болбол, бэеэ үхэлһөө аршалхаш. Мүнөө тоһо, мяха дуран соогоо эдихэ хуушанай элдин саг бэшэ. Унага даага хаанаһаашье олохогүйш. Хонин олдоно ааб даа,—гэжэ бөө хүйтэшэгөөр бабанаба.

Айжа бахардашаһан үбгэжөөлһөө нэгэ юумэ эрихэ, һабардаха гэжэ шиидэһэн бөө шэг шарайгаа досоошонь татажа, хара шүлһөө гүлдэгэд байтар залгяадхиба.

— Бөө найжа, үзэл хараһанайнгаа түлөө юу эрихэбта? — гэжэ үбгэжөөл дуугарба.

— Салин хүлһэн гэжэ юун байха һэм бэ даа. Миниингээ тулюур ахир болоһые өөрөө мэдэнэ ха юмши. Үбһыемни сабшалсаарай даа,— гэжэ үгээ дүүргээгүй һуутарнь, газааһаа үшөө нэгэ буурал сагаан тархитай үбгэн һасхаран орожо, амяа абажа ядан, аахилан зогсобо.

— Бөө найжа, одоошье жаргалнай ерээ гээшэ. Тэнгэримнай одоошье зүүн хойто хаяагаараа үүлэтэжэ байна. Иишэ ерэжэ ябахадамни арай дуулдахаар лажаганаад абаа бэлэй. Одоошье үнинэй хүлеэһэн хурамнай орохоо һанаа бэшэ гү, аа? Яахамнайб? Тайлгын архи айл бүхэнэйдэ үнинэй бэлдэгдэнхэй. Өөрөө һайн мэдэнэт. Энэ талаар битнай яһала ябуулга хээ һэмнайб. Мүргэлэй архи удаан соо барижа байхада баһа хайшааб... Сээр нүгэл гэжэ байдаг шуу,—гэжэ дуугарба.

...Зунай ааяма халуун ами игсамдуулмаар хүнхэлбэшье, гэгээн сэнхир огторгой зүүн хойто хаяагаараа харлажа, тэнгэриин дуун арай дуулдахаар лажаганан байба. Үдын халуунай нэгэ заа һуларжа эхилхэлээр тайлгада гарахаар хэлсэгдэбэ. Уданшьегүй архитай түйсэнүүдээ үбэртэлһэн Улаангитын аха заха үбгэд Мухар-Хушуута хадын наада хормойдо оршодог танил обоо тээшэ нэжээд хошоодоороо бүмбэрбэ. Һанаа үнөөндэ абтаһан Дамдин Дардайн хажууһаа бүри һаланагүй. Тугаархи үзэл харал тухайгаа үшөө юун гэжэ хэлэгшэ ааб, элдэбын олон бурхадта мүргэхые дахин бү дурдаһай даа гэжэ һанаагаа зобоно хэбэртэй. «Ори гансахан хонёороо мүргэл хүсэлдүүлхэ гээшэм баһа хайшааб. Теэд буряад хүн хадаа шажан мүргэлөө баһа хүндэлхэ ёһотой бшууб. Амидын жаргалда хонинһоо болохо зөөри олдоно аабза даа» гэжэ Дамдин үбгэн өөртөө бодоно.

Түүдэбшын гал тойроод һууһан үбгэжөөлнүүд зүгөөргүй ама халамгай болонхой. Өөр хоорондоо шашалдажа, шааялдажа һууханъ шэхэ дүжэргэмөөр. Үе наһан соогоо тоогүй олон хонидой мяха доторлоһон Дардай бөө улаан зээрдэ болоторoo һогтонхой. Түүдэгэй дэргэдэ орбойходожо һууһан үбгэдые атагад гэтэр бадараад абана. «Мүргэл зүб гү?» — гэжэ сад-няд дуугархадань: «Зөөб! Зөөб! — гэжэ үбгэд бөөгэй дуулахаар хашхарна. Тогоон соохи мяха худхажа байһан Дамдиниие дуудажа:

— Ши, Дамдин, һайса мүргэжэ һуугаарай. Һаяар хэгдэхэ мүргэлдэшни ехэ туһатай байха бшуу. Зай, тэрэ мяханшни болохо болоо гү? Ямар удаан соо бусална гээшэб? Борлуулаад лэ абыш сааш,— гэхэ зуураа, шүдэ амаа шомшороод абана.

Тайлга тахил эрид түлэг дундаа. Дардай бөө хониной дала зубаран тухашарна. Хүлһэ һалһаашье аршаха сүлөөгүй хэбэртэй, модон түйсэнүүд бушуу түргэнөөр хооһорно. Тиигэжэ һуутарнь Мухар-Хушуутын саанаһаа һүрэг мал хойно хойноһоонь һубарижа, тэрэ обоо тээшэнь хушуурба. Дардай һогтуушье һаа, нөөхи тэрэ муу зантай. мүргэдэг улаа эреэн бухын мөөрэхые аяар холоһоо дуулаад, балбажа байһан мяхаа хахан сасан залгиба. Мүлжэжэ дүүргээгүй далаяа самса уруугаа үбэртэлжэрхёод, Дамдинай хажуудахи томо түйсэ саб шүүрэн, дутын хуургаһан тээшэ шэлхэршалхар гүйхэ зуураа:

— Нөөхи бухаһаа тэрьелэгты!— гэжэ хашхарба.

Айһан һүрдэһэн үбгэд иишэ тиишээ хүл мэдэг гүйлдэбэ. Дардай бөөгэй хойноһоо Дамдин үбгэн һасхарба. Саашадаа гүйхэ шадалаа һалаһан хоёр хуургаһанай оёртохи бүгшэм ээрмэһэн соо орожо хоргодобод. «Хайран архи, мяхан талаар хосорбо» гэжэ халаглан хэбтэтэрнь, нөөхи түйсэнь һанагдаба. Нойрмог түүхэй нюдэдынь юумэшье томоолногүй. Хажуудахи түйсэеэ мулхин ябажа бэдэрнэ. «Боро хараан. Юушье харагданагүй. Үглөө бэдэрнэ аабзаб» гэжэ байтарнь, сохо дээрэнь нэгэ хоёр дуһал дуһаад абана, тэнгэришье сад-няд лажаганана. «Хаанаһаа ерэһэн буха гээшэб? Мүргэлнай буруулаа байна» гэжэ Дамдинай халаглахада: — «Амиды үлэһэншни һайн лэ. Тайлга тахилшьегүй хура орохо сагтаа ороно аабза» — гэжэ бөө өөртөө шэбшэнэ. Энэ тэрэ һарбаганажа байһаар нөөхи түйсэеэ оложорхибо. Тэрэнээ мэтэр онгойлгоод, Дамдинда һарбайба. Архиингаа мангарта ядалдажа һууһан Дамдин түйсөөрнь хүнтэргэжэ һууһаар гэнтэ хахан сасан алдаба.

— Яагааб, юун болооб? Угаа хатуу гү? — гэжэ бөө һонирхобо.

—Үгы, нэгэ бага үдхэншэг байна., Юундэшьеб дабһатай, — гэжэ Дамдин үг-маг гэбэ.

— Юугээ хэлэнэш? — гэжэ бөө үнэншэбэгүй.

Тэрэ түйсыень саб шүүрэжэ, болгоомжотойгоор һорожо һуутарнь, аман соонь нэгэ зөөлэн билсагар юумэн торобо. Бөө найжа пяс байтар нёлбожорхёод, дура гутангяар уршаг аршаг гэбэ.

— Юун гээшэб энэмнай? Архи гэхэдэ архи бэшэл,— гэжэ бөө гайхаба.

Тэрэнь таажа ядахаар юун байха һэм даа. Нөөхи алаһан хонинойнь шуһан байгаа бшуу. Хониной шуһа ууһан хоёр урда урдаһаа түглытэр гэтэлдээд, абяа аниргүй болон һуубад. Харин Мухар-Хушуутые эмээллэһэн үүлэд хойноһоо үлеэһэн һалхинда туугдаад, урда зүг уруу һолжорбо. Үүлэдэй холодохо бүри тэнгэриин дуун улам улам һуларна.

— Тайлга хээшье һаамнай дуута тэнгэримнай хурагүй байшоо ха, — гэжэ Дамдин үбгэн обор тоборхоноор дуугарба.

— Юундэ һанаагаа зобообши даа? Орохо сагтаа ороно аабза. Хаанаһаа тэрэ буха ерээ гээшэб, золиг? Тэрэгүй һаа.. Шимни тэрэ мүргэлөө хүсэлдүүлхээ бү мартаарай. Үбһыемни сабшалсана аабзаш? — гэжэ бөө хэлэһэнэй удаа, шуһан болоһон амаа аршаадхиба.

М. ОСОДОЕВ.

Мария Доржиевна Жамбалова Юрөөгэй 8 жэлэй һургуулида биологиин багшаар ажаллана. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг 5-дахи «А» классай һурагшад бүгэдэ «4», «5» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр һуралсадаг юм. Зураг дээрэ: М. Д. Жамбалова.

Ц. БАБУШЕЕВЭЙ фото.

Барилгашадай туһаламжа

Буряадай барилгын управлениин коллектив КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгон, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ барилгашадай үзүүлхэ туһаламжа тухай ехын хөөрэлдөө хэжэ байха юм. Управлениин түлөөлэгшэд шефтээ абаһан Зэдын үйлэдбэриин управлениин Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхоздо ошожо, тус ажахын байдалтай танилсаба.

РСФСР-эй габьяата барилгашан Яков Михайлович Андреевэй хүтэлбэрилдэг модошо дархашуулай бригада дурсагдаһан колхозой мал ажалай отара, гүүртэнүүд дээгүүр нэгэ байратай гэрнүүдые бариха юм. Тиигэжэ барилгашад хонишод болон һаалишадта 20 тиимэ гэр барижа үгэхэ байна.

Шефүүд артелиин хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдтэ туһалалсаха. Хабарай тарилгын үедэ 12 трактористнар тэндэ эльгээгдэхэ юм. Тэрэшэлэн барилгашад 4 километр утатай магистральна канал малтахань. Тэрээгээр гаргагдаһан уһаар 400 гектар сабшалангай газар уһалагдаха.

Малай тэжээл гидролизна аргаар эһээхэ дүрбэн түхеэрэлгэ бэлдэжэ үгэхэнь. Мүн тэндэхи һургуулиин байшан штукатурилагдаха байна. Барилгашад артелиин түб һууриниие болбосон түхэлтэй болгохо ябадалдань туһалалсаха гэжэ шиидэнхэй.

Колхозой партийна, комсомольско организацинуудай культурно-ниитын хүдэлмэри ябуулгадань, уран һайханай самодеятельностиин бүлгэмэй хүдэлмэри эмхидхэлгэдэнь, клубаа шэмэглэхэдэнь барилгашад туһалха юм. Барилгашадай клубай уран һайханай самодеятельностиин бүлгэмэйхид туһалдаг колхоздоо һаяар ошохонь. Тэдэнэр колхозой полиин стануud, мал ажалай фермэнүүд дээгүүр концерт харуулха, орон доторойнгоо болон уласхоорондын байдал тухай хөөрэжэ үгэхэ юм.

А. Шулунов.

Ажалшадай бэшэгүүдһээ

Шэрүүн зантай наймаалагша

Захааминай аймагай Цахир тосхондо яһала олон магазинууд, һайн наймаалагшадшье бии юм. Жэшээнь, хилээмэнэй магазинда хүдэлдэг нүхэр К. Алексеева хүн зониие ходол хүхюун зантайгаар угтадаг. Иимэ наймаалагшада орожо юумэ абахадашье урматай.

Харин гуталай магазинда оробол, гутажа гарахат. Түрүүшынхеэ тэндэ ороходом, дундуур бэетэй залуухан эхэнэр прилавкын саана һуугаа бэлэй. Дэргэдэнь тагууд дээрэ ялагар шэнэхэн сабхи, туфлинууд һубарюулан табяатай. Тиимэ иимэ хэмжүүрэй сабхи бии гү гээд лэ олохон хүнүүд асууна. Теэд наймаалагша Балданова тэдээндэ айхабтар дошхон хэрзэгыгээр харюусаад лэ, һууриһаа хүдэлхэ юм бэшэ. Али аятай зохидоор абяа гараа һаань, аманһаань алтан унашаха байгаа гү? Яахадаа ард-ярд гээд лэ һууха болоо юм. Иимэ хатуу шэрүүн зангаа орхиг лэ гэжэ наймаалагша нүхэр Балдановада найдажа захиха зуураа, иимэрхүү аяг заншалые саашадаа һэргылэн зайсуулха тушаа Цахирай сельпогойхид зохихо хэмжээ абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Е. Бакшеева.

Машина унаагаар дуталдана

Хабарай тарилгын сүлөөгүй үе саг газаа оробо. Совхозойхидшье үдэр һүниие илгадгүй тарилгада бэлэдхэнэ. Совхозрабкоопойхидшье баһал миин байнагүй: хубсаһа хунар, эдеэ хоол гэхэ мэтые хоёр зуугаад модон соо зөөнэ, бэлдэнэ. Гэбэшье худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдые совхозой хүтэлбэрилэгшэд машина унаагаар ханганагүй. Энээн дээрэһээнь ехэ бэрхэшээлнүүд тохёолдодог, наймаалагшаднай райпотребсоюзда хододоо хандажа, ехээр һаатаха баатай болодог.

«Комсомольский» совхозой хүтэлбэрилэгшэд нютагайнгаа кооператорнуудые машина унаагаар хангадаг болоо һаань яаха юм? Наймааншье һаа, энэмнай баһал ажалшадта туһалха гэһэн хэрэг бэшэ гү?

В. Алсыева.

Яруунын аймаг.

ТУВЫН АССР. Кызылдэхи хүдөө ажахын техникумдэ химми шудалха нэмэлтэ программа оруулагдаба. Мүнөө һурагшад газарай хүрьһэнэй химиин бүрилдэл, минеральна болон нютагай үтэгжүүлгые зүбөөр хэрэглэхэ тухай асуудалнуудые шудална. Тус техникумэй һурагшад, горькиинхидай жэшээгээр амаралтынгаа үедэ колхоз, совхозуудаар ябажа, хүдөөгэй ажалшадай дунда агрохимиин эрдэмые нэбтэрүүлнэ. Зураг дээрэ: Анатолий Щетников (зүүн гарһаа), Кенден Ондар гэгшэд химиин лаборатори соо.

ТАСС-ай фотохронико.

ЗҮҮН-СИБИРИИН ҺОНИН

СИБИРЬТЭХИ ДАЛАЙ ШАДАРАЙ ШЭНЭ ХОТО

КРАСНОЯРСКЫН оршондо Енисей мүрэн дээрэ бодхоогдожо байгаа асари томо гидроэлектростанциин ашаглалгада оруулагдахада, Красноярскын далай тогтожо, тэрэ райондо байһан Сибириин Новоселово гэжэ тосхон уһанда абтаха юм. Тиихэдэнь тус тосхоной хүн зон энээнһээ хажуу тээшээ 12 километрэй зайда шэнэ хотодо нүүхэ юм.

Шэнэ Новоселово хадаа коммунальна хамаг бүхы хэрэглэмжээр гүйсэд хангагдамал, мүнөө үеын хүдөө ажахын бишыхан хото мүн. Эндэ дүрбэн жэжэхэн районуудһаа бүридэһэн гоё һайхан барилга, байшангууд жэрылдэнэ. Түб дундахи уужам талмай дээрэнь Соведүүдэй байшан, Зошодой байра, кинотеатр, библиотекэ, банк болон бусад зургаануудай байшангууд байха юм. Енисей мүрэнэй хүбөөдэ, үзэсхэлэн гоё дэнжэ дээрэ хүүгэдэй байрын газарнууд, пионернүүдэй байшан түхеэрэгдэнэ. Архитектурын ёһоор, хото доторнь соёл. культурын болон амаралтын томо парк байгуулагдаха. Тус хотодо 10 мянган хүн зон ажаһуухаар хараалагдана.

ТУВЫН ОЙ МОДОНОЙ ҮЙЛЭДБЭРИИН ХҮГЖЭЛТЭ

ТУВЫН РЕСПУБЛИКЫН ой тайгада бэлэдхэгдэһэн модые тус ороной нютагуудаар байгуулагдаһан модо хюрөөдэлгын 100 гаран предприятинууд болбосоруулан үйлэдбэрилнэ. Тувын газар дайдын хахад хубиие ой модон эзэлдэг юм. Эндэһээ 885 миллион кубометр модо ашаглахада, тэрэнэй баялигта ямаршье хохидол ушархагүй байна. Мүнөө Тувада томохон ой модоной промышленностиин предприятинууд байгуулагдахань. Тэдэнэй нэгэниинь Москвагай «Ипроместпром» институдай зохёоһон проектээр баригдаха юм. Энэ хадаа Кызыл хотодохи комбинат болоно. Тус комбинат барилгын элдэб зүйлнүүдые, фанерэ болон мебель үйлэдбэрилхэ олон цехүүдтэй байха юм.

«ЕНИСЕЙ» ПИАНИНО

КРАСНОЯРСКЫН хүгжэмэй инструментнүүдэй фабрика «Енисей» маркын дүрбэ мянган пианино энэ ондо үйлэдбэрилэн гаргаха байна. Тус фабрика гүйсэдөөр шэнэдхэгдэн байгуулагдаа. Гол шухала цехүүдынь һүүлэй үеын шэнэ түхеэрэлгэнүүдээр хангагдан, шэнээр баригдаһан байрануудта тодхогдобо. Пианинын модон хэрэгсэлнүүдынь сүм Сибирьтэ ургадаг модоор бүтээгдэнэ.

АРАДАЙ НОМОЙ МАГАЗИНУУД

КРАСНОЯРСКА хизаарай Назарово городто байгуулагдаһан олониитын хүсөөр ажаладаг арадай номой магазин һүүлэй дүрбэ һарын туршада 12 мянган боти уран зохёолой болон техническэ литература худалдаба. Энэ магазинда «Арадай номой эрхим магазин» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

Тус хизаарта ном худалдаха арадай 22 магазин, 27 киоск бии юм. Үнгэрэгшэ жэлэй туршада арадай магазинууд 120 мянган түхэригэй хахад миллион гаран хэһэг ном наймаалһан байна.

Жан КАЦЕР,
АПН-эй корр.

Хабарай амаралтын үедэ...

Согтой хүхюун хүбүүд, басаганай хабарайнгаа амаралтада гаража, түрэл нютагайнгаа түүхэ домогуудтай танилсахаар Эхэ һайхан оронойнгоо хото городуудаар ябахые хүсэн, холын аян замда зоридог болонхой. Зэдын Петропавловкын дунда һургуулиин жараад һурагшад хабарайнгаа каникулай эхилһэн түрүүшын үдэр Москва хототой танилсахаар аян замдаа мордоһон байна. Мүн Каменскын, Улаан-Үдын 21, 26-дахи һургуулиин һурагшад Ангар мүрэнэй эрьедэ түбхинэһэн Эрхүү хототой танилсахаар ошонхой. Тиихэдэ республикынгаа ниислэл—Улаан-Үдэ хотын ургалта, хүгжэлтэтэй танилсахаар ерэһэн хүдөөгэй һургуулинуудай һурагшад олон. Тэдэнэй нэгэн—Мухар-Шэбэрэй Хонхолын найман жэлэй һургуулиин Юрий Гагаринай нэрэмжэтэ отрядай пионернүүд болоно. Эдэнэр һургуулиингаа һурагшадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ шалгаржа, хабарай амаралтын үедэ түрэл хототойгоо танилсаха путёвкоор шагнагдаа юм.

— Һургуулиимнай Андриян Николаевай нэрэмжэтэ дружина 13 отрядһаа бүридэнхэй. Отряд бүхэн орон дотороо суурхаһан хүбүүд, басагадай нэрэ солые нэрлүүлжэ ябахаар, өөһэдынгөө отрядуудта тиимэ нэрэнүүдые үгэдэг байнабди. Һургуулиин отряд бүхэн агуу ехэ Ленинэй, космонавтнууд Попович, Быковский, Терешкова-Николаева, Титов, баатар зоригтон—Зоя Космодемьянская, Павлик Морозов болон бусадай нэрэтэй,—гэжэ тус классай хүтэлбэрилэгшэ, һургуулиин ахалагша пионервожата Т. В. Синельникова омогорхоно.

Отряд бүхэн нютаг дээрэ һайн һайхан юумэ үүсхэжэ, шадаха зэргээрээ арад зондоо туһаламжа үзүүлжэ байхые хүсэдэг байна. Жэшээнь, Гагаринай нэрэмжэтэ отрядайхид нютаг дээрээ шуран бэрхэ, эдэбхи үүсхэлээр баян отряд гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Сэрэгэйхеэр хүбсалһан, улаан галстугуудаа зүүһэн эдэнэрые харахада үнэхөөрөөшье, ямаршье ажал, даабари дүүргэхээр бэеэ зэһэнхэйл! Тус отрядай пионернүүд 3 тонно 900 килограмм түмэрэй хаягдаһа, 8—9 центнер үнэһэ суглуулжа, отрядайнгаа дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ шалгарһан байна. Тиихэдээ эдэнэрнай ном һуралсалдаашье бэрхэнүүд гэжэ тоологдодог.

Хабарай амаралтые һамбаашалан түрэл хотодоо ерэһэн эдэнэр Улаан-Үдын предприятинуудаар ябажа, ажал хүдэлмэритэйнь танилсаха, кино театрнуудта ороходо байна. Энээнһээ гадна, лётчик болохо дуратайшуул олон тула Улаан-Үдын аэропортын лётчигуудтай уулзажа хөөрэлдэхэ, самолёдто һуугаад, ниидэжэ үзэхэ хүсэлэнтэй.

— Наранай наагуур, үүлэнэй саагуур ниидэдэг нүхэдтөө дэлхэйн түрүүшын космонавт Юрий Гагаринай ажабайдал тухай альбом бэлэглэхээр асаранхайди,— гэжэ эрхим пионернүүдэй нэгэн Шайдуров Петя хөөрэнэ.

Түүхэтэ газар нютагуудтай танилсахые хүсэһэн 750 пионернүүд, һурагшад мүнөө республикын предприяти, кино, театрнуудаар ябажа байнхай. Эдэнэр һургуулидаа үзэһэн дуулаһанаа нюдөөрөө харахадаа урмашан баясалданад. Иигэжэ хабарайнгаа амаралтын үдэрнүүдые ашагтай, туһатайгаар үнгэргэһэн эдэнэрнай һуралсалайнгаа жэлые эрхим һайнаар түгэсхэжэ, зунай ехэ амаралтын үедэ ажал хүдэлмэритэй танилсажа, аха нүхэдтөө магтуулжа ябахыень юрөөе.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хонхолын һургуулиин пионернүүд лётчигуудта барюулагдаха бэлэгээ хаража байна.

Б. Цыремпилов.

Шуурган соогуу[р]

Һаяшаг, хабарай нэгэ үдэр һэн... Хүхэ номин тэнгэридэ нэгэшье үүлэн үгы. Энэ үдэр сэлмэг, дулаан болохо гээд найдахаар байба.

Совхозой малшад малаа эртэлэн бэлшээридэ гаргаба. Дымбрыл Бадмаевич Дарижапов баһал Адхата уулын хормой шадархи таряалангай поли руу хонидоо туужа гараба. Дымбрыл Бадмаевич дахуулан ябадаг хонидые барин тогтоожо, хожомдоһон холодоһыень суглуулан, бэлшээриин һайнине бэдэрнэ. Иигэжэ ябаха үедөө хэдэн удаа тамхилна, амарна. Тэрэ үдэрэй урин дулаан байһанда баясан ябаһаар, отарынгаа байраһаа нилээд холодобо. Үдэһөө һайса үнгэрөө хэбэртэй. Тиигэһээр бага зэргын һэбшээн хойто зүгһөө буужа, заримдаа шангадан, заримдаа һуларан үзэгдэбэ.

Мүн энэ үедэ Адхата уулын орой дээгүүр, хаанаһаашьеб гэнтэ баглагар баглагар үүлэнүүд иишэ тиишээ һубарилдан, зузааран, харалан харагдаба. Һалхин нэгэ бага шангадаад абана. Үбгэн хонишон, наһан соогоо мал адуулжа дүршэл ехэтэй болоһон дээрэһээ, шуурган боложо магад гээд хонидоо тэхэрюулбэ.

Тиигэжэ ябахадань һалхин нэгэ бага намдажа, ямаршье аюул тохёолдохогүй хэбэртэй болоно. Зүгөөр Адхата уулын оройгоор хара үүлэн бөөгнэржэ, иишэ тиишээ зөөнэ... Гэнтэ шэрүүн һалхин дээрэ дээрэһээ буужа, улам улам шангадан, ёһотой шуурган боложо захалшалай.

Хонидынь байра тээшээ ябажа байтараа, һалхинай шэрүүндэ сохигдон, гэдэргээ сухарижа, яажашье тогтоохо аргагүйгөөр тала руу дүгшажа оробо. Талын саһан шоройтой холилдон хиидэжэ, газар тэнгэри ганса болоһондол үзэгдэбэ. Үбгэжөөл бүхы шадалаа зангидан, һалхинда туугдаһан хонидоо амадан гаража, һөөргэнь бусааха, тогтоохо арга бэдэрбэ.

Совхозой 820 гаран хонидые—арад зоной зөөри хамгаалха тэмсэлдэ амин голоо хайрлангүй тулалдажа оробо. Хубсаһа хунарыень һалхин нэбтэ үлеэжэ, бүтүү бордоһон шорой соо алхашье газарта юумэ хараха аргагүй болобо. Мүн заримдаа һалхинда шэрбүүлэн, унаха туйлдаа хүрэнэ. Зоригтой, тэсэмгэй Дымбрыл Бадмаевич ори гансаараа һүниин 3 час болотор тэмсэбэ. Бүхэли 8 час соо шанга шуурган соогуур, ямаршье халхабша нээбшэгүй талада отара хонидһоо зайлангүй ... лан ябаа. Эсэһэн сусай... дааараһан хүрэһэндөө ... дахин харанхалжа ... байха.

...Һүниин 3 сагай үн... һалхин нэгэ бага на... Дымбрыл Бадмаевич ... харгын полустанцида ... байһанаа багсаан ой... хамаг шадал тэнхээгээ... отара хонидоо бүтэн ... абаашаба.

58 наһатай, эрэлхэг... той Дымбрыл үбгэ... хамтын хонидые абар... түлөө «Октябрьский» со... дирекци, партком, раб... Зэдын үйлэдбэриин у... ниин партком халуун ... шалга хүргэжэ, хүн... грамота, үнэтэ шаг... рюулаа.

Д. Жигм...

Энэ ном уншагты

„Һур харбаан“

Шара гадар дээрээ хүхэ торгон тэрлиттэй, номо һаадаг дэлиһэн хүнэй зураатай «һур харбаан» гэжэ яһала томохон хэмжээнэй ном республикымнай номой магазинуудай таһагууд дээгүүр бии болобо. Тэрэнэй автор Борис Санданов юм.

Һур харбаан, һур харбаан... Буряад хүн бүхэнэй досоо энэ үгэ хэды хүхюун, сэдьхэл доһолгомо һанамжануудые һэрюулдэг гээшэб. Энэ һонирхолтой мэргэ үзэлсэлгэн хадаа Агадашье, Хоридошье, Алайрташье, Түнхэндэшье али урда сагһаа дэлгэржэ, бэрхэшүүлэй, мэргэшүүлэй хүсэ шадалаа, хёрхо мэргээ туршадаг заншалта наадан болон шалгаржа, мүнөө үдэр хүрэтэр олоной дура татаһаар. Саашадаа һур харбаан гэжэ үгэ гансал номо годлиин мэргэниие туршалган бэшэ, харин арадай һайндэрэй үедэ үнгэргэгдэдэг хамаг бүхы нааданай нэрэ болон тодороо һэн. Мүнөө хэды мянган зон энэ нааданда сүлөө сагаа зорюулна гээшэб!

Эдэ бүгэдэн тухай Б. Сандановай ном соо тон һонирхолтой мэдээнүүд үгтэнхэй. Жэшээлхэдэ, бүри урдань, түүхэтэ Октябриин хубисхалай урда, һур харбаанай яажа хүгжэһэн, үнгэргэтдэдэг байһан тухай тодорхойгоор уншахада болохо. Мүн 1924 оной августын хоёрто—Буряадай республикын тогтоһоор түрүүшын жэлэй гүйсэһэнэй ойтой дашарамдуулагдан Улаан-Үдэ (тэрэ үедэ Дээдэ-Үдэ) шадарай ипподром дээрэ үнгэргэгдэһэн асари ехэ һур харбаан, буряад барилдаан, мори һорёон тухай автор тогтоһониинь илангаяа һайшаалтай.

Б. Санданов гансал урда үеын, мүн дайнай урда тээхи саг тухай бэшэнэгүй, юуб гэхэдэ, буряад арадай эдэ жэнхэни наадануудай мүнөө хэр зэргэ, ямар шэглэлтэйгээр хүгжэжэ байнаб гэһэн асуудалда гол анхаралаа хандуулха зуураа, ерээдүйдэ хүгжэхэ замыень тодорхойлхо талаар һанамжануудаа ниитэлнэ. Тэдэл һанамжануудынь олоной анхарал татаха, магад арсалдаашье һүжэрөөжэ болохо бэзэ гээд һанагдана. Тиимэһээ энэ ном бүришье үргэнөөр уншагдаха байха гэжэ этигэхэ дуран хүрэнэ.

Б. Сандановай ном соо Буряад барилдаан болон һур харбаанай дүримдэ оруулагдаһан хубилалтанууд, мэргэжэн һураха, дүршэл олохо ёһо гуримуудһаа гадна һур харбаанай уласхоорондын федерациин дүрим тухай мэдээн үгтэнхэй. Мүн хилын саана бүтээгдэдэг ном, годли тухай хэлэгдэһыень һайшаамаар.

Тус номой түгэсхэлдэ һур харбалгаар, бухэ барилдалгаар республикын чемпионуу... рэнүүд үгтэнхэй...

Борис Сан[данов]... «һур харбаан» гэжэ ном ... буряад наадануудтаа—һур ... бухэ барилдаан, мори һорё... ратайшуулда үнэтэй бэлэг ... байһандань һэжэг түрэнэгүй...

А. Жамбалд...

„Байгал“

Буряадай АССР-эй уран зохёолшодой Холбооной үмэнэһөө хоёр һарадаа нэгэ удаа гарадаг «Байгал» журналай ээлжээтэ—нэгэдэхи номер буряад хэлэн дээрэ хэблэлһээ гаража, уншагшадтаа тараба.

Журналай түрүүшын гадар хуудаһан дээрэ үнгэрһэн 1963 оной дүнгөөр «Жэлэй эрхим рассказай шан» гэһэн мэдээсэл хэблэгдээ. Тус шанда хүртэһэн Михаил Жигжитовэй дүрэ зураг эндэ толилогдонхой.

«Публицистикэ» гэһэн бүлэгтэ **Т. Башкуевай,**—«Буряадай газар дээрэхи гурбан ехэ добтолго», **В. Кирилловэй,** —«Ажалай ашаар», **Ц. Дамдинжаповай,** — «Шэдитэ хими» гэһэн статья, шүлэгүүд толилогдоһон байна.

«В. И. Ленинэй нүгшэһэнһөө хойшо 40 жэлэй ойдо» гэһэн бүлэгтэ **Ч-Р. Намжиловай,**—«Эхын зүрхэн» гэһэн поэмэһээ хэсэгүүд хэблэгдээ.

«Агуу ехэ Октябриин 50 жэлэй ойе угтуулан» гэһэн бүлэгтэ **Ж. Жамцарано-Пилуновагай,** — «Буряад эхэнэрэй хуби заяан» (дурасхаал), хэблэгдээ. Мүн «Хэблэгдээгүй, үлэһэн зохёолнуудһаа» гэһэн бүлэгтэ **Ж. Тумуновай,** —«Минжуур Хорло хоёр» гэһэн шүлэгөөр бэшэһэн зүжэглэл толилогдонхой.

Советскэ Союзай маршал **В. И. Чуйковой,**—«Гурбадахи рейхын эсэс» гэһэн тэмдэглэл хэблэгдэһэн байна.

«Залуу шүлэгшэдэй зохёолнуудһаа» гэһэн бүлэгтэ **Л. Тапхаевай,** «Тала», «Мүшэтэ һүниин аялганууд», **Б. Халзановай,** — «Номгон далайн дэбтэрһээ» гэһэн шүлэгүүд, **И. Лазутинай,** — «Хара хүн шубуud» гэжэ роман хэблэгдэжэ эхилбэ.

«Уран һайханай булан» **Л. Олзоевагай,** —«Оюун бэлигтэ уран зурааша», «Буряад ороной баатаршуул» гэһэн бүлэгтэ **А. Бальбуровай,**—«Хорин жэл болоод» гэһэн тэмдэглэл толилогдонхой.

Журналай хуудаһа саашань ирахадаа «Шэнэ нэрэ, танилсаг... ты» гэһэн ... **Галдан Ленхо...** —«Гол мүрэн... най соло» гэжэ... лол, энэ жэлһэ... жа эхилһэн «Х... гай» гэһэн ... зорюулагдаһан ... да хэблэгдэһэн ... риалнуудтай т... набди.

Тэрэшэлэн «... лой шүүмжэлэл... лэгтэ **В. Найд...** «Уран зохёол... хитэй тэмсэлшэ... «Түрэл нютаг... түүхын» бүлэг... **Элиасовай,**— «... жанай голдо ... гал» гэһэн һо... той тэмдэглэл ... хат.

«Түрэһэн ... түүрээлгэн» гэ... лэгтэ **А. Улан...** «Суута ульгэр... «Буряадай уран... лой хүгжэлтын ... ран ерэһэн үе... (1935—1941)» ... һонин мэдээсэл... лэгдэнхэй. Һ... хуудаһануудта ... бүриин һони... «Егто шогто у... нүүд» гэһэн бү... тэ энеэдэ зугаа... тэй материалну... лилогдоһон байн...

Хилын саанаһаа

Советскэ Союзай, Италиин холбоо барисаан бэхижэнэ

РИМ, мартын 27. (ТАСС). Генуйда эмхидхэгдэһэн советскэ худалдаа наймаанай-промышленна выставкые нээлтэдэ Италиин правительствын уряалаар ерэһэн СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. Н. Косыгинай Италида аяншалһан тухай советско-итальянска хамтын коммюникегэй текст толилхын тулада мүнөөдэр хэблэлдэ дамжуулан үгтөө.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. Н. Косыгин Италиин Республикын президент профессор Антонио Сеньитэй уулзаа, Италиин Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Альдо Моро, Гадаадын хэрэгүүдэй министр Джузеппе Сарагат, Гадаадын худалдаа наймаанай министр Бернардо Маттарелла болон Италиин бусад ажал ябуулагшадтай уулзажа, хөөрэлдэһэн байна гээд коммюнике соо заагдана. Эдэ уулзалгануудта СССР-һээ Италида байдаг элшэн сайд С. П. Козырев байлсаа. Уласхоорондын байдалай асуудалнуудаар, тусхайлбал, экономическа талаар советско-итальянска харилсаа саашадань хүгжөөхэ асуудалнуудаар, тэдэнэр һанамжануудаа мэдэлсээ. Хани ёһоор һанамжануудаа мэдэлсэлгэ али алинайнгаа баримталдаг хараа бодолые эрхим һайнаар ойлгохо хэрэгтэ туһалаа гээд коммюнике соо хэлэгдэнэ.

Бүгэдэ ниитын эб найрамдал бэхижүүлгэдэ туһалжа шадахаар шиидхэбэринүүдые абахын тулада гаргагдадаг оролдолгонуудаа һуларуулхагүй хүсэлэнтэй байһанаа хоёр тала элирхэйлэн мэдүүлээ гээд коммюнике соо онсолон тэмдэглэгдэнхэй.

Хиналта тогтоон, буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, хүсэдөөр хуряаха асуудалаар хоёр тала һанамжануудаа мэдэлсээд, энэ шухалын шухала асуудал шиидхэхын тулада саашадаа оролдолго гаргаха шухала гэжэ тоолоһон байна.

Үгэеэ ойлголсолгодо, суг ажаллалгада үндэһэлэн, Советскэ Союзай болон Италиин хоорондохи харилсаа хүгжөөхэ хэрэгтэ Советскэ правительство, тэрэниие толгойлогшо Н. С. Хрущев ехэ анхарал хандуулдаг гэжэ советскэ тала онсолон тэмдэглээ гээд коммюнике соо хэлэгдэнхэй.

Советскэ Союзтай һайн харилсаа хүгжөөхые хүсэдэг байһанаа Италиин тала мүн лэ элирхэйлээ.

Эб найрамдалые, уласхоорондын шахардуу шанга байдал һуларуулхые хоёр правительствын эрмэлзэн хүсэдэг байһые али али тала гэршэлэн баталаад, уласхоорондын арсалдаата асуудалнуудые шиидхэхын тулада, оронуудай хоорондо экономическа холбоо хүгжөөлгэдэ туһалхын тулада үрэ ехэтэй зам олдохо гэжэ этигэжэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлээ гээд хэлэгдэнэ.

Худалдаа наймаанай талаар харилсаа хүгжөөхэ гээшэ арадуудай хоорондохи харилсаа байгуулхадаа үгэеэ һайнаар ойлголсохо, эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ һайнаар туһалха гэжэ хоёр тала тобшолол хэнэ гээд коммюнике соо онсолон тэмдэглэгдэһэн байна.

Худалдаа наймаанай, хүгжэлтын талаар конференци

ЖЕНЕВЭ, мартын 27. ТАСС-ай корреспондентнүүд Г. Драгунов, Г. Шишкин иигэжэ дамжуулна:

Худалдаа наймаанай болон хүгжэлтын талаар ООН-ой Женеводэхи конференци дээрэ юрэнхы хөөрэлдөөн үргэлжэлүүлэгдэһээр.

Баруун Германиин болон Италиин түлөөлэгшэд хүгжэжэ байһан оронуудай ханинар гээшэбди гэжэ өөһэдыгөө харуулхые оролдоһон байна. Хүгжэжэ байһан оронуудһаа ту[үхэй] эдһээ гадна, бэлэн болгогдоһон [эд] бараа болон полуфабрикадуудые худалдажа абаха хэрэгтэ туһалхабди гэжэ тэдэнэр найдуулаа. Гэбэшье эдэ зорилгонуудые туйлахын тулада хүгжэжэ байһан оронуудые ГАТТ гэжэ организацида түлхин оруулхые тэдэнэр урда мэтэ оролдоһон байна. Харин Австралиин премьер-министрэй орлогшо Макюэн үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ онсолон тэмдэглээ: ГАТТ болон мүнөө бии байһан бусад организацинууд хүгжэжэ байһан оронуудай хэрэглэмжые хангажа шадахагүй байна. Иигэжэ хэлээшье һаа, ямар нэгэн шэнэ организаци байгуулһанай хэрэггүй, имагтал мүнөө бии байһан организацинуудые һайжаруулха хэрэгтэй гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Камерунай национальна экономикын министр Виктор Канга энэ амяараа бүлэглэлэй «хуушан болонхуудые» шүүмжэлхэдээ, ГАТТ-гэй гол ёһонууд хүгжэнги баруун оронуудта ашагтай туһатай, харин түүхэй эд болон эдеэ хоолой зүйл гол түлэб газаашань худалдадаг хүгжэжэ байһан оронуудта хохидол ушаруулдаг гэжэ тэмдэглээ.

Азиин болон Африкын залуу оронуудта индустри байгуулһанай хэрэггүй, харин түүхэй эд гаргадаг лэ зандаа үлэхэ ёһотой гэжэ баруун оронуудта дэлгэрһэн теориие Камерунай түлөөлэгшэ буруушаагаа.

«Имагтал индустриие хүгжөөгөөд байхадаа манай оронууд дулдыданги байдалһаа гаража шадаха, имагтал промышленность байгуулга манай оронуудай хүгжэлтые горитойгоор түргэдхэхэ арга олгохо» гээд тэрэ хэлээ.

Үсэгэлдэрэй үдэрэй заседаниин түгэсхэлдэ үгэ хэлэхэдээ, Кипрэй худалдаа наймаанай министр тусхайлбал иигэжэ мэдүүлээ: «ООН-ой хүтэлбэри доро уласхоорондын худалдаа наймаанай организаци байгуулха һанамжа хүгжэжэ байһан оронуудта, тэрэ тоодо Кипртэ бүри ехээр дэмжэгдэдэг боложо байна».

Пасхын һайндэртэй дашарамдуулан конференци понедельник хүрэтэр забһарлалга хэхэ болоо.

СПОРТ

Түрүүшын үдэрэй ду[нгүүд]

Дүрэ буляалдаагаар зонын түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөн дүрбэдэхи үдэрөө үргэлжэлжэ байна. Эдиршүүлэй дунда үнгэргэгдэжэ байһан энэ мүрысөөндэ Россин Федерациин 12 городһоо 120 бүхэшүүл хабаадалсана. Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр 60 барилдаашад өөһэдынгөө дүрэ, арга шадабаряа туршалсаһан байна. Эгээл хүнгэн бэетэйшүүл—Николай Потылицын (Красноярск), Анатолий Фахрутдинов (Хабаровск), Валерий Рыжук (Омск) гэгшэд барилдаанай гоё һайхан дүрэ шадабаряа хэрэглэн нүгөөдүүлээ шүүһэн байна. Хүнгэн бэетэйшүүл Валерий Дубинецкий (Омск), Курганһаа ерэһэн Владимир Ежовые нэгэ минута 45 секундын туршада шүүжэрхёо. Буряадай түлөөлэгшэ Сырен-Доржи Папиев Анатолий Злобинтой (Кемерово) барилдахадаа 12:3 гэһэн тоотойгоор шүүгээ. Хүнгэншэг бэетэйшүүл сооһоо Шэтын түлөөлэгшэ Гончик ... Омскын Юрий Штефаниие 40-... кундын туршада шүүжэрхёо... дашаг бэетэйшүүлэй дундаһаа ... тын Ким Салтанов, Алтайн ... мир Макаров гэгшэд үетэн... бэлэхэнээр шүүгээ. Дунда ... шэгнүүртэн сооһоо Балдорж... гаров (Шэтэ), Валерий Ги... восибирск), Петр Калачев (Я...) Анатолий Сектарев (Алтай), ... Маркелов (Эрхүү) гэгшэд үет... хэдэйнгөө дундаһаа шалгар...

Мүрысөөнэй түрүүшын үд... хаража үзэхэдэ, Эрхүүгэй ... тиин барилдаашад 8 очкото... рүүлжэ ябана. Яхадай АССР-... манда 7 очкотой болонхой.

Н. Нико...

Редактор
Ц. О. ОЧИР...

„Туһаламжын“ туг доро үүсхэгдэһэн үгэсөөн

Великобританиин премьер-министр Дуглас-Хьюм һаяхан общинануудай палатада үгэ хэлэхэдээ, январиин эсэс багаар Англиин сэрэгүүдэй газар дээрэнь оруулагдаһан Танганьикада, Угандада, Кенидэ болоһон ушарнуудта тогтоһон байна. Тусхайлбал, һаяхан бэеэ дааһан байдалтай болоһон Зүүн Африкын оронуудай түлөөлэгшэдтэй Англиин правительствын удахагүй иигээд уулзалга эмхидхэхэ хүсэлэнтэй байһан тухай тэрэ мэдүүлээ. Тиихэдээ «аюулгүйн регинальна хэлсээ» баталха тухай асуудалые тэдээнтэй зүбшэн хэлсэхэ юм ха. Элдэб районуудта Нацинуудай Хани харилсаата оронуудай хамтаараа абаһан «бэеэ хамгаалха хэмжээ ябуулгануудые» минии правительство имагтал һайшааха байна гэжэ премьер-министр нэмэжэ хэлээ.

Зүүн Африкада болоһон ушагта ушарнууд эдэл үгэнүүдээр тайлбарилагдана. Зүүн Африкын оронуудай правительствануудай бэрхэшээлтэ, хүндэ хүшэр байдалые Англиин правительствын хайшан гэжэ, ямар зорилгоор хэрэглэхэ һанаатай байһые тэдэ харуулна. Тэндэ юундэ солдадуудай хүдэлөөнэй болоһые, тэрэниие номгоруулхын тулада Англиин сэрэгэй дуудагдаһые премьер-министрэй үгэнүүд зарим тэды элирхэйлжэ үгэнэ.

Юрэнхидөө энэ ябуулгань ёһо гурим соогоо гэжэ һанахаар. «Хуулита» үндэһэ баримтатайгаар правительствануудайнь гуйлтаар Лондон Зүүн Африкын оронуудта хэһээлтын сэрэг эльгээһэн болоно бшуу.

Энээнэй бодото ушар шалтагааниинь тад ондоо. Тэрэниие элирүүлжэ, Сенегалай неделидээ нэгэ гарадаг «Африк нувель» газетэ иигэжэ бэшэнэ: «Оронойнгоо хүсэтэйдэ найдажа, англичанууд гар доронь байгаа гүрэндэ иигэжэ заналта хээ: хэрбээ таанадай бидэнтэй хамта ябаха дурагүй юумэ һаа, бидэ сэрэгэйхидыетнай дура зоргоорнь табихабди».

Үнэхөөрөөшье гурбан элдэб оронуудта нэгэн доро шахуу (Танганьикада—январиин 20-до, Угандада—23-да, Кенидэ—24-дэ) Англиин офицернүүдэй командна тушаал ээлжэ байһан сэрэгэй подразделенинүүдтэ үймөөнэй болоһон ябадал гэнтынь ушарал аал? Гайхахаар, нэгэ доро болоһон «солдадуудай үймөөнүүд» Танганьикын, Угандын, Кениин правительствануудые бэе бэеһээ туһаламжа абалсаха аргагүй болгоод, Англиин сэрэгүүдтэ «туһаламжа» эрижэ хандахыень тэдэниие баадхаа.

Юристнүүд гэмтэ хэрэгые мүрдэжэ эхилхэдээ, нэн түрүүндэ иимэ асуудал шиидхэхые оролдодог: хэндэ ашатай туһатайб? Баһа энэшье ушарта иимэ асуудал табихада болоно. Солдадуудай үймөөнэй нэгэ сагта иигэжэ тушаалдаһаниинь хэндэ ашатай туһатай байгааб? Колони эзэмдэгшэдтэл ааб даа. Танганьикада, Кенидэ ба Угандада болоһон уршагта үймөөнүүд британска империализмаар зорюута үүдхэгдэһэн байгаа гэжэ тэдэ онсо тэмдэглэнэ. Сомалиин «Сомали ньюс» гэжэ газетэ баһа иимэл тобшолол хэнэ.

Гэбэшье энэ сүйд Англиин политигуудай зохёоһон түсэбөөр боложо үгөөгүй: неоколонизаторнуудай хараа бодомжын ёһоор, африканска солдадууд эрилтэ табихадаа, «хэмһээ хэтэрһэн» байна. Салин хүлһэ дээшэлүүлжэ, Танганьикын, Угандын, Кениин армида алба хэжэ байдаг африканецууд болон англичануудай салингай талаар тон ехэ илгаае усадхаха гэһэн эрилтынгээ хажуугаар, тэдэнэр үшөө национальна арминуудһаа бүхы английска офицернүүдые холодуулха гэһэн эрилтэ табяа бшуу.

Энэ үнэн зүб эрилтэнь Лондондо дайнда бэлэдхэлэй дохёо тэмдэг шэнгеэр абтаа: мэнэ һая Занзибарта болоһон революционно хүдэлөөнүүд Зүүн Африкын оронуудта дабтагдажа байгаагүй юм аа гү? Айха мэгдэхэдээл Англиин сэрэгүүд иимэ яаралтай түргэнөөр хэһээлтынгээ ябуулга үнгэргөө бшуу. Нацинуудай хани харилсаата оронуудай, Великобританиин колонинуудай хэрэгэй талаар министр Данке Сэндис бэеэрээ иигэжэ гэршэлһэн байна: Угандын премьер Оботе гэгшын гуйлтые абаһанайнгаа һүүлээр 45 минутын үнгэрһэн хойно Англиин правительство Найробидохи (Кени) өөрынгөө агаарай-сэрэгэй баазаһаа солдадуудые һуулгаһан самолёдуудые Уганда эльгээгээ. Тиихэдэ «Кентавр» гэжэ авианосец бүри түрүүн Угандын эрье шадар дайлажа орохоор бэлэн, зайгуултажа ябаа.

Бодото дээрээ Англиин сэрэгүүд Африкын гурбан оронуудһаа мэдээсэл үшөө абаадүйдөө дайлалдахаар түгэс бэлэн болоод байгаа гээшэ. Тиин Британиин засаг баригшад сэрэгээ буулгахын тулада имагтал таатай зохид хаһи саг хүлеэжэ байһан болоно.

Бэеэ дааһан байдалтай болоһон африканска правительствануудай «харгалзагшад», «абарагшад» гээшэбди гэжэ урдын колони эзэмдэгшэдэй бэеэ харуулха гэһэн һэдэлгэ яашье таатай юумэ бэшэл. Колони эзэмдэгшэдэй өөһэдынгөө ашаг олзо харангүй туһаламжа үзүүлдэг заншалгүй байһыень Африкын арадууд үни заяанай мэдэхэ болонхойл. Тэдэнэр өөһэдтэнь ашагтайл һаань «туһалдаг». Дуглас-Хьюмай общинануудай палатада хэһэн дээрэ дурсагдаһан мэдүүлгэ Зүүн Африкын оронуудта тохёолдоһон байдалые Англиин правительствын өөрынгөө аша туһада хэрэглэхэ хүсэлэнтэй байһые гэршэлнэ. Тэрэ Африкын энэ хубида Англиин урдын нүлөөе дахинаа һэргээхэ һанаатай гээшэ ха.

Ехэхэн үнэтэй сэнгээр эрхэ сүлөөгөө олоһон оронуудта Англиин сэрэгэйхидэй ябуулганууд Африкын арадуудай һанаае иигэжэ зобоохо ёһоороол зобооно: английска солдадууд хэр үнеэр ерээ гээшэб, тэдэнэр һайн дурааараа арилха юм гү? Тиин Африкын олониитэ арад зон Танганьика, Уганда болон Кениһээ харин сэрэгүүдые гаргаха эрилтэ табина.

А. КЛИМОВ.
(АПН).

ФКП-гэй ЦК-гай пленум хүдэлмэреэ дүүргэбэ

ИВРИ, мартын 27. (ТАСС). Францын коммунис партиин ЦК-гай пленум үсэгэлдэр үдэшэ хүдэлмэреэ дүүргээ. Уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн тухай ФКП-гэй политбюрогой гэшүүн Раймон Гюйо мүнөөдэрэй заседани дээрэ мэдээсэл хээ. Энэ мэдээсэлыень пленум нэгэн дуугаар һайшаагаа.

Президент Насер үгэ хэлэбэ

КАИР, мартын 27. (ТАСС). ОАР-ай Национальна суглаанай заседани дээрэ ОАР-ай президент Гамаль Абдель Насер үсэгэлдэр үдэшэ ехэ үгэ хэлэһэн байна. Национальна суглаанай тус һунгалтын урда тээ египет арадай хэһэн тэмсэлэй түүхын шухала шатанууд тухай, тэрэшэлэн революциин болоһонһоо хойшонхи 12 жэлэй турша соо промышленностиие, хүдөө ажахые хүгжөөлгын, мүн социальна талаар туйлагдаһан амжалтанууд тухай тэрэ өөрынгөө үгэ соо дурдаһан байна. Майн 15-да Нил мүрэнэй һабын хаагдахаяа байһан тухай, Асуанай үндэр хаалтын барилгын нэгэдэхи шатын хүдэлмэриин дүүрэхэ тухай хэлэхэдээ, Насер иигэжэ мэдүүлээ: Нилэй һабые хааха талаар болохо баярта египет арадай үнэн сэхэ хани, манай хани барисаата нациин түлөөлэгшэ Советскэ Союзай премьер-министр Никита Хрущевой байлсаха тухай би баяртайгаар мэдэсэнэб. Президент Насерай эдэ үгэнүүдые хэлэхэдэнь, нэрьемэ альга ташалган болоо.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-У[дэ], улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. ре[дакто]ра —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27[...], отделов: сельскохозяйственного производства и парти[йной] жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и пар[тий]ной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологичес[кого] —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабсе[лько]ров и писем —25-41, 38-30, информации —32-74 и пер[ево]дов —34-05.

гор. Улан-Удэ типография управления по печати при Со[вете] Министров Бурятской АССР.

Н00076. Зак. № 272.

БУРЯАД ҮНЭН
1-дэхи нюур.
1964 оной мартын 29.